БУТУН ДУНЁ ПРОЛЕТАРЛАРИ, БИРЛАШИНГИЗ!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

15 ЙИЛ ЧИҚИШИ
№ 151 (3889).
3 АВГУСТ
ШАНБА
1968 ЙИЛ
Баҳоси 2 тийин.

ЭРТАГА БУТУНИТТИФОҚ ТЕМИРЙЎЛЧИЛАР КУНИ

ТЕМИРЙЎЛЧИЛАР байрами айёмида бу машинистларнинг гулгун чеҳраларида табассум барқ уради. Чунки Дмитрий Костек ва Икром Мақсудов ўртоқлар байрамга муносиб туҳфа тайёрладилар. Тошкент тепловоз депосининг бу пешқадамлари поездларни моҳирона бошқаришда ўрнак кўрсатдилар.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ СИЁСИЙ БЮРОСИ БИЛАН ЧКП МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПРЕЗИДИУМИНИНГ УЧРАШУВИ ТЎҒРИСИДА

ҚЎШМА АХБОРОТ

КПСС Марказий Комитетининг Сиёсий Бюроси ва Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Президиуми 1968 йил 29 июль—1 августда Тисса дарёси бўйидаги Чиернада бир-бири билан учрашди.

Учрашувда қуйидагилар қатнашдилар:

КПСС томонидан — КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзолари Г. И. Воронов, А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорний, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Е. Шелест; КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар П. Н. Демичев, П. М. Машеров; КПСС Марказий Комитетининг секретарлари К. Ф. Катушев, Б. Н. Пономарев;.

Чехословакия Коммунистик партияси томонидан—Чехословакия Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари А. Дубчек; Чехословакия Компартияси Марказий Комитети Президиумининг аъзолари Ф. Барбирек, В. Биляк, О. Черник, Д. Кольдер, Ф. Кригель, Я. Пиллер, Э. Риго, И. Смрковский, И. Шпачек, О. Швестка; Чехословакия Компартияси Марказий Комитети Президиуми аъзолигига кандидатлар А. Капек, Й. Ленарт, Б. Шимон; марказий контроль-ревизия комиссиясининг раиси М. Якеш.

Учрашувда Чехословакия томонидан Чехословакия Социалистик Республикасининг Президенти Л. Свобода қатнашди.

Учрашувда ҳар икки томонни қизиқтираётган масалалар юзасидан ўртоқларча кенг фикрлашиб олинди.

Учрашув қатнашчилари ўз мамлакатларидаги аҳвол тўғрисида батафсил ахборот беришди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси билан Чехословакия Коммунистик партияси Марказий Комитети Президиумининг Учрашуви тўла ошкоралик, самимият ва ҳамжиҳатлик вазиятида ўтди ҳамда партияларимиз ва халқларимиз ўртасида марксизм-ленинизм ва пролетар интернационализми принципларига асосланган традицион дўстона муносабатларни янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш йўлларини қидириб топишга қаратилди. Ҳар иккала делегация суҳбат давомида ўзаро келишиб, Болгария, Венгрия, Германия Демократик Республикаси ва Польша Коммунистик ҳамда ишчи партиялари Марказий Комитетларига кўп томонлама ўртоқларча учрашув ўтказиш тўғрисидаги таклиф билан мурожаат қилишга қарор берди. Номлари кўрсатиб ўтилган қардош партиялар бу таклифга рози бўлдилар.

Болгария Коммунистик партияси, Венгрия Социалистик ишчи партияси, Германия Бирлашган Социалистик партияси, Польша Бирлашган ишчи партияси, КПСС ва Чехословакия Коммунистик партияси вакилларининг учрашуви шу йил 3 августда Братислава шаҳрида ўтказилади.

ДЕҲҚОНЧИЛИК МАДАНИЯТИНИ ЮКСАЛТИРАЙЛИК

БИР МАЙДОНДАН ИККИ ҲОСИЛ

Енгил автомашинанинг шофёри Қосим мендан хафа. Чунки, мен у билан тез-тез дала айланмайман, «Волга»да юриб экинларнинг ҳолати билан яхши танишиб, даланинг энг узоқ чеккасигача бориб бўлмайди. Машинада сойлик-қирликларда юриш қийин. Етмиш от кучига эга бўлган машина тез юради. Бундан нима фойда? Мен албатта, енгил автомашинага қарши эмасман, бироқ далага барибир Гурунг номли юввош, лекин бақувват отда чиқаман. Далани шошилмасдан айлансанг, ернинг ҳидини ҳидлайсан, унинг кучини сезасан. Шунда беихтиёр ўйлайсан киши: биз унумдор, сахий еримиз нималарни беришга қодир бўлса, ҳаммасини олаяпмизми, табиатнинг бойлигидан тўла фойдаланяпмизми, кейинги йилларда ўзимиз қурган сув омборлари ва каналларнинг сувидан яхши баҳраманд бўляпмизми?

Мен кунларнинг бирида узоқдаги бедапоялардан бирига бордим ва у ерда кекса сувчи Низомиддин ота билан учрашдим. Биз ариқ бўйидаги салқин жойга ўтириб узоқ суҳбатлашдик, кўп нарсалар ҳақида гаплашдик. Айниқса оқсоқолнинг ер ҳақидаги сўзлари эсимда яхши қолди.

— Ўғлим, сен энди ёш эмассан, кел, ердан қандай қилиб яхшироқ фойдаланиш ҳақида ўйлаб кўрайлик, —деди у. —Хўжалигимиз ўсяпти, халқимиз борган сари кўпайяпти ва тобора кўпроқ маҳсулот етиштириш талаб қилиняпти. Мен чорва моллар учун ем тополмай қийналганингни эшитдим. Олимлар бу емни, чамамда, концентрат озиқа дейишади. Биз нима учун мана шу ердан бир йилда икки марта ҳосил: дон ва беда, дон ва маккажўхори ололмаймиз...

Албатта, Низомиддин ота бирон янгилик очгани йўқ. Мен бир майдондан икки марта ҳосил олиш мумкинлигини илгари ҳам билардим. Бироқ ариқнинг бўйида ўтириб қилинган суҳбат мени ана шу проблема билан юзма-юз қилиб қўйди. Ҳаракат қилишга ундади.

Биз такрор экин экишга аввал унча катта бўлмаган майдонни ажратдик. Мамадали Сарсенбоев бригадасида одатда маккажўхори етиштириладиган 30 гектарлик участкага кузда арпа экдик. Экин майсаларини яхшилаб озиқлантирдик, бороналадик ва атиги бир марта суғордик. Июнь ойида ҳосил пишди. Ҳар гектар ердан 40 центнердан дон олдик. Арпа ўриб олингандан кейин орадан ўн кун ўтгач, бригада худди шу участкага маккажўхори экди. Экиш олдидан ерни аввал суғориб, сўнг ҳайдадик. Сентябрь ойининг иккинчи ярмида маккажўхори поясининг бўйи тўрт метрга етди. Ҳар гектар ердан 400 центнердан думбул сўтали кўкпоя олинди.

Бу тажриба такрор экин экиш жуда катта фойда беришига бизда ишонч ҳосил қилди. Эндиликда биз икки марта ҳосил олинадиган майдонни йил сайин кенгайтирмоқдамиз.

Бизнинг хўжалигимиз наслдор сигирлар боқишга ихтисослаштирилган. Совхознинг йиллик оборотида 3500 бош қорамол, 600 бошдан зиёд чўчқа, 500 бош қўй ва 250 бош от бор. 1300 бош сигирнинг ҳар биридан 3700—3800 килограммдан сут соғиб олинади. Совхоз ҳар йили 45—50 минг центнер сут, 6—7 минг центнер гўшт етиштиради.

Чорва моллардан бу қадар кўп маҳсулот олинаётган ва ишлаб чиқариш йирик бўлган шароитда фақат чорвадорларнинг юксак маҳоратигина эмас, балки шу билан бирга кўп миқдордаги дағал, ширали, концентрат озиқалар ҳам талаб этилади. Биз дағал ва ширали озиқалар проблемасини ҳал қилганмиз. Совхозда 1430 гектар бедапоя, 284 гектар маккажўхори, 95 гектар ярим ширин ва хашаки лавлаги, 20 гектар қовоқ, 109 гектар оқжўхори бор. Бу экинларнинг ҳаммаси суғориладиган ерларга экилган.

Асосий озиқа экинимиз бўлган беда хўжалик учун қимматли хазина бўлиб қолди. 1430 гектар майдондаги беда ҳосилини 5—6 марта ўриб оламиз ва қуруқ беда пичанига айлантириб ҳисоблаганда ҳар гектар ерда 125—130 центнер озиқа оламиз. Лавлагининг гектаридан 600—700 центнер, қовоқнинг гектаридан 250—300 центнер, маккажўхорининг гектаридан 450—500 центнер ҳосил олинади. Совхознинг барча фермалари етарли миқдордаги озиқа билан, бундан ташқари 15 процентли страхование фонди билан таъминланган.

Концентрат озиқаларга келганда аҳвол бир оз мураккаброқ. Хўжаликка бир йилда 2500 тонна ана шу хилдаги озиқа зарур. 1964 йилгача ўзимизда етиштирилган доннинг миқдори 500 тоннадан ошмасди. Такрор экин экиладиган майдонларни кенгайтирганимиз ва бедага донли экинларни аралаштириб экишни кўпайтирганимиз сари олинган доннинг миқдори ҳам ошиб борди.

Хўжалигимизнинг илғор ғаллакорлари эришган муваффақиятлар бизни қувонтирди. Мамадали Сарсенбоев бошлиқ бригада ҳар гектар ердан 39,6 центнердан дон олди. Ана шу майдонда ғалланинг ўрнига экилган маккажўхори ҳам яхши ўсмоқда. Бизнинг мўлжалимизча кузда унинг ҳар гектаридан 500 центнер думбул сўтали кўкпоя олинади.

Бедага донли экинларни аралаштириб экиш дон етиштиришни кўпайтиришнинг муҳим манбаи бўлди. Тошкенбой Дўсматов бошлиқ бригада бу йил 63 гектар майдондан 150 тоннадан зиёд дон олди. Ҳар гектар ердан олинган ҳосил 24 центнерни ташкил этди. Ана шу массивдаги беда яна камида икки марта ўриб олинади. Бу эса ҳар гектар ерда 40—45 центнердан қуруқ беда пичани олинади демакдир. Шундай қилиб, Дўсматов бригадасида такрор экин экилган бир гектар ер 65 центнер озиқа бирлиги беради.

Қилинган ҳисоб-китоблар шуни кўрсатмоқдаки, совхозимиз яқин бир-икки йил ичида концентрат озуқаларни четдан келтиришдан бутунлай воз кечади. Биз ўзимизда етиштирилган дон билан фермаларни тўла таъминлаймиз.

Бу йил совхознинг ўзида бултургига нисбатан 800 тонна дон кўп етиштирилади. Олинадиган доннинг миқдори келгусида янада кўпаяди. Бунинг учун хўжалик қимматли резервларга эга. Биринчидан, суғориладиган ерлардан йилига икки марта ҳосил олишни кенг йўлга қўйишни таъминлаймиз. Ҳозир 395 гектар майдонда маккажўхори ва оқжўхори бор. Вақти келганда ана шу майдонлардан икки марта ҳосил оламиз: кузда ғалла экамиз ва унинг ҳосили ўриб-йиғиб олингач, ўрнида силос учун маккажўхори етиштирамиз. Иккинчидан, суғориладиган ерларга экиладиган кузги ғалла майдонини келгуси йилиёқ бир ярим баравар кенгайтиришни мўлжалламоқдамиз. Ана шу майдонлардаги ғалла ҳосили ўриб-йиғиб олингач, ўрнига маккажўхори экиб, яна бир марта ҳосил оламиз. Учинчидан, янги экилган бедапоялар майдонининг ҳаммасига, яъни ҳар йили 400—450 гектар бедага донли экинларни аралаштириб экамиз.

Совхозимиз коллективи улкан истиқболлардан илҳомланмоқда ва арзон чорвачилик маҳсулотлари етиштиришни йил сайин кўпайтириш учун барча зарур чораларни кўради.

Камол АЪЗАМОВ,

Чиноз наслчилик совхоз-техникумининг директори.
Ўзбекистон ССР Тошкент областидаги Чиноз посёлкаси.

(«Сельская жизнь». газетасидан).

БИР ВАҚТ ИЧИДА УЧ ХИЛ ИШ

ЯНГИЙЎЛ, 29 июль. (ЎзТАГ). Янгийўл Районидаги «Интернационал» колхозининг механизаторлари ғўза чеканкасини қизитиб юбордилар. Бу ерда кенг қўлланилаётган агротехника усулига мувофиқ, трактор бир айланиб ўтишда уч хил вазифани бажаради — ғўзани чеканка ва культивация қилади ҳамда эгат олади. Ғўза парваришидаги бу ишлар меҳнатни анча кам сарфлаш имконини беради.

ПЎЛАТ ИЗЛАРДА

Бу айёмни темирйўл транспорти ходимлари қатори барча совет кишилари ҳам зўр тантана билан нишонлайдилар. Одатдагидек, шу куни биз ўтган даврдаги меҳнатимизга якун ясаймиз ва янги-янги марраларни эгаллаш юзасидан ўз олдимизга янги вазифалар қўямиз.

Ўтган байрамдан буён жуда катта ўзгаришлар рўй берди. Область партия комитети коллективимизни область партия комитетининг Фахрий Олтин китобига ёзди. Иттифоқ йўл министрлиги ва темирйўлчилар касаба союзининг марказий комитети коллективимизни фахрий ёрлиқ билан мукофотлади. Бу меҳнатимизга берилган юксак баҳодир.

Беш йиллиқ учинчи йилининг биринчи ярмида коллективимиз катта-катта меҳнат муваффақиятларини қўлга киритиш ва темирйўлчилар кунини муносиб тортиқлар билан кутиб олиш учун фидокорона меҳнат қилди. Ярим йиллик ишимиз натижаси анча баракали бўлди. Пландагидан ташқари юз минг тоннадан кўпроқ халқ хўжалик маҳсулотлари юкланиб жўнатилди. Бўлинма юк ташиш топшириғини 105 процент қилиб бажарди.

Коллективимиз йилдан-йилга ортиб бораётган юк оқимини белгиланган манзилларга ўз вақтида етказиб беришга астойдил ҳаракат қилмоқда. Ҳозир бўлинмада юк ташиш ҳажми Австрия ёки Испания сингари мамлакатлардагига қараганда анча кўп, ҳатто тараққий этган Швециядагидан ҳам ортиқдир. Техника воситаларидан фойдаланиш, жумладан тепловозларнинг йўлда юриши 1967 йилдагига қараганда икки баравар кўп, вагонларнинг унумдорлиги эса ўтган йилдаги кўрсаткичдан 2—2,5 баравар ортиқ.

Бўлинмамизда мураккаб техникани жуда пухта ўрганган ажойиб кишилар, ўз меҳнатига сидқидилдан муносабатда бўлувчи азаматлар ана шундай ютуқларнинг қўлга киритилишида салмоқли ҳисса қўшмоқдалар. Тошкент тепловоз депоси машинистларидан А. Хўжаев, В. Ефимов ва бошқалар ўз «пўлат от»ини моҳирона бошқармоқдалар. Ана шундай илғорлар меҳнати туфайли ярим йилда 1 миллион килограммдан ортиқ ёнилғи тежаб қолинди, оғир юкли поездларда нормадагидан ташқари юзлаб минг тонна юк ташилди. Салор дистанциясининг йўл мастери К. Дарисанов, бригадир Ш. Шомахмудов, йўл ишчиси А. Эргашев, диспетчер С. Жўраев, кекса темирйўлчи, транспортда 35 йилдан ортиқроқ вақтдан бери ишлаб келаётган И. Дябденко, бўлинма навбатчиси У. Зокиров, катта диспетчер ўринбосари П. Абдураҳмонов ва бошқа юзлаб транспортчиларимиз ўзларининг ҳалол меҳнатлари билан коллектив ўртасида катта обрў орттирдилар.

Темир йўллар янги техника билан муттасил ускуналаб келинмоқда, Шунинг учун ҳам ҳозир Иттифоқда барча юкларнинг 94 проценти тепловоз ва электровозларда ташиляпти. Бизнинг бўлинмада эса барча юклар, ҳатто манёвр ишларида ҳам тўла тепловозлардан фойдаланиляпти.

(Давоми иккинчи бетда).

БИР МАЙДОНДА МАККАЖЎХОРИ ВА БЕДА ЕТИШТИРИЛДИ

ҚИБРАЙ. (ЎзТАГ). Ғўзанинг асосий хашаки йўлдошлари бўлган маккажўхори ва беда одатдагига қараганда яна ҳам маҳкам иноқлашиб қолди. Бугун Бутуниттифоқ пахтачилик илмий-тадқиқот институти далаларида бир майдонда етиштирилган ана шу экинларни ўриб-йиғиб олишга киришилди. Дастлабки ўримдаёқ ҳар бир гектар ердан айни маҳалда 600 центнер маккажўхори кўкпояси ва беда ўриб олинганлиги маълум бўлди.

Пахтакор хўжаликларда қабул қилинган алмашлаб экиш участкалари схемаси бўйича биринчи йили маккажўхори экилади, шундан кейин икки йил давомида беда экилади. Эндиликда эса, чигит экилмай дам бериб қўйилган ерларга маккажўхорини ҳам «бекор» қилмай, бутун уч йил давомида беда экиш мумкин. Маккажўхори бошқа экинлар билан қўшиб экиладиган бўлиб қолаётир.

Бу йилги ўрим олимларнинг кўп йиллар давомида олиб борган изланишларига якун ясайди. Бу изланишларнинг натижаларини амалда кенг жорий қилиш кўзда тутилади.

ҲАММАСИ МАШИНАДА ТЕРИЛАДИ

Тадбиркор деҳқонлар шу кунларнинг ҳар бир дақиқасини бекор ўтказмай, мўл ҳосил етиштириш учун ғайрат кўрсатиб ишлаётирлар.

Бу соҳада айниқса Бўка районидаги машъал «Гулистон» колхози пахтакорларининг иши мақтовга сазовордир. Гулистонликлар зарбдор беш йилликнинг учинчи йилида 950 гектар майдоннинг ҳар гектаридан 35 центнердан «оқ олтин» олишга аҳд қилганлар.

Меҳнатсевар коллектив бу мажбуриятни шараф билан бажариш учун курашиб, яхши натижаларга эришмоқда. Улар табиий офат оқибатларини аллақачон бартараф этиб, деярли ҳамма майдонларда экиннинг яхши ривожланиши ва серҳосил бўлиб етилишини таъминламоқдалар. Деҳқонлар ҳар гектар майдонда 100 минг тупдан зиёд кўчат ўстирмоқдалар.

Биз яқинда колхоз аъзолари ҳузурида бўлиб, ғўза парваришининг бориши билан танишдик. Хўжаликдаги қайси участка ёки звено ерларини кўздан кечирманг, ҳаммаси ҳам бирбиридан қолишмайди. Далаларда бирор туп бегона ўт кўрмайсиз. Ғўзалар яхши ривожланган. Ҳар тупида 18 тадан ҳосил шохи, 4—6 тадан кўсак бор.

Ой бошида колхоздагилар ғўза чеканкасини 25 июлдан бошлашни мўлжаллашганди. Парваришнинг зўри билан экин жадал ривожланди. Ҳароратнинг кўтарилиши ҳосил етилишини тезлаштирмоқда. Шуни ҳисобга олган колхозчилар чеканкага эртароқ — 20 июлдан киришдилар.

Рустам Раҳмонов, Назар Ҳолмирзаев сингари механизаторлар бошлиқ звеноларда ғўза чеканкаси қисқа муддатларда сифатли қилиб ўтказилди. Колхоз далаларида 20 та чеканка қилиш механизми унумли ишлади. Моҳир механизаторлар ғўзага ишлов бериш билан бирга чеканкани сифатли ўтказдилар.

Эллиқ центнерчилар ҳаракатига қўшилган Фикри Бадалов бошлиқ участка азаматлари шу кунларда асосий эътиборни ғўзани қондириб суғоришга қаратганлар.

— Ҳамма майдонлардаги ҳосилни «зангори кема»лар ёрдамида термоқчимиз, — дейди колхоз бош агрономи У. Абдуллаев, — шу мақсадда ғўзаларни бир текис ўстириш учун зарур тадбирларни кўраяпмиз.

Колхоз аъзолари август ойида ҳам экин парваришини бўшаштирмаслик, мўлжалдагидан зиёд хирмон уйиш учун астойдил интилмоқдалар.

И. АБДУЛЛАЕВ.

ТЎРТ ҚИТЪА ДАЛАЛАРИГА

Тошкентдаги трактор йиғув заводи Ҳиндистон қишлоқ хўжалик министрлигининг буюртмасини бажарди. Корхона шу дўстона мамлакат далаларига пахтачиликка мослаб ишланган «Т-28 ХЗ» тракторларини юборди.

Ироқ, Уганда, Греция, Куба ва бошқа чет эл давлатлари ҳам шу тракторларни харид қилди. Эндиги навбат Непал қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари учун буюртмани бажаришдир.

— Шу йил биринчи ярмининг ўзидагина завод халқаро бозорга 300 дан ортиқ трактор юборди, — деди корхонанинг бош инженери Р. Нодиров. — Бу эса ўтган йилнинг шу вақтигача экспортга жўнатилган тракторлардан икки баравар кўпдир.

(ЎзТАГ).

ҒЎЗА СУВГА ҚОНМОҚДА

Ленин орденли «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхозининг пахтакорлари шу кунларда ғўза парваришини яна ҳам авж олдир моқдалар. Ғўзани асад сувига қондиришга алоҳида эътибор берилаяпти. Деҳқонлар сувдан ниҳоятда унумли фойдаланиб қолишнинг зарур чораларини кўришаяпти. Механизаторлар бор насосларнинг ҳаммасини кечаю-кундуз бетиним ишлатиб туришибди. Суратда: совхознинг биринчи бўлими даласига ўрнатилган насос пахтазорларга сув чиқармоқда.

А. Абалян фотолари.

ЭРТАГА БУТУНИТТИФОҚ ТЕМИРЙЎЛЧИЛАР КУНИ

ПЎЛАТ ИЗЛАРДА

(Боши 1-бетда).

Тошкент тепловоз депосида 19 йилдан бери мамлакатда биринчи бўлиб янги тепловозлар синаб кўрилмоқда. Ана шу давр мобайнида 7 сериядаги тепловозлар депо коллективига синаб кўриш учун топширилди. Бу тепловозлар депомиз коллективидан ҳаётга йўлланма олди. Тепловозлар қуввати ҳам борган сари ошиб бормоқда. Дастлаб бор-йўғи 1000 от кучига эга бўлган «ТЭI» маркали тепловозлар ишлатилган бўлса, ҳозирги вақтда 6000 от кучига эга бўлган «2ТЭ1ОЛ» маркали тепловозлар ишлатилмоқда.

Тепловоз депоси малакали инженер тепловозчилар, ремонтчи слесарлар, электриклар ва бошқа мутахассисларни амалий тайёрловчи ўзига хос мактаб бўлиб қолди. Тошкент тепловоз депоси базасида Осиё ва Африка мамлакатлари учун Ўрта Осиё шароитларида тепловозларни ўзлаштириш ва ремонт қилиш бўйича халқаро симпозиум ўтказилди.

Сўнгги йилларда пассажир вагонлари парки тўла янгиланди. Проводниклар ҳам кўп қиррали мутахассислар бўлиб қолишди. Ҳозирги пассажир вагонлари мураккаб техника билан жиҳозланган. Улар электрик усулда иситилади. Кондиция аппаратлари, электростанциялари бор. Эндиликда проводник-механик, электрик, холодильник мутахассиси бўлиб қолди.

Шундай мураккаб хўжаликни яхши йўлга қўйиш учун йўл бошқармаси ремонт-экипировкалаш пункти қурилиши учун бир миллион сўмдан ортиқ маблағ ажратди. Ҳозир бу пункт ишлаб турибди. Натижада пассажир поездларини тузиш ва экипировкалаш илмий асосда, илғор технология ёрдамида амалга оширилмоқда. Бу тажрибани ўрганиш учун темир йўлнинг бошқа деполаридан касбдошларимиз тез-тез келиб туришяпти.

Юк вагонлари парки ҳам тобора яхшиланмоқда. Ҳозирги вақтда парк кўп юк сиғадиган олти ўқли вагонлар ва 90 тонна юк кўтарадиган ярим вагонлар билан тобора кўпроқ тўлмоқда. Бўлинмамизда цемент ташийдиган вагонлар думпкарлар, йўлларни ремонт қилиш учун хоппер-дозаторлар қатнаб турибди. Ҳозирги вақтда чиқарилаётган вагонлар роликли подшипниклар билан таъминланган. Илгаригилари ишқаланадиган подшипниклар билан ускуналанган эди. Янги хил подшипникнинг афзалликлари кўп. Улардан фойдаланиш ёнилги, камёб бўлган баббит, войлокни анча тежаб қолиш имконини беради, вагонларни эксплуатация қилиш ва кўрикдан ўтказиш енгиллашади.

Йўл хўжалигида ҳам кўпгина янгиликлар қўлланилмоқда. Темир-бетон шпаллари, чоксиз ва узунлиги 800 метрли пўлат рельслар кенг ишлатиляпти. Алоқачиларимиз ҳам янги-янги ютуқларни қўлга киритмоқдалар. Инрик Жиззах ва Тошкент юк станцияси электрик марказлашган системага ўтказилди. Натижада стрелкачининг қўл меҳнати электромоторлар зиммасига юклатилди, бу янгилик поездларни жўнатиш ёки қабул қилиш учун станцияни тайёрлаш жараёнини 20 баравар тезлаштиради. Бу система поездларни нотўғри қабул қилиш ёки хатоликларга йўл қўйишни тўла бартараф этади.

Бўлинмамизнинг юк ортиш ва тушириш хўжалиги янги кранлар, авто ва электрик юк ортгичлар билан таъминланмоқда. Ҳозирги вақтда бўлинмамизда юк ортиш-тушириш ишларининг фақатгина 10 процентга яқини қўл кучи билан бажарилмоқда, қолган 90 процентдан ортиқроғи эса машина ва механизмлар томонидан бажарилмоқда.

Лекин шуни айтиб ўтиш керакки, биз хизмат кўрсатаётган кўпчилик корхоналарнинг транспорт цехлари машина механизмлари билан етарли таъминланмаган. Уларнинг кириш йўлларида меҳнатнинг кўнгилдагидек ташкил этилмаганлиги оқибатида юк ортиш ва тушириш суръати талаб даражасидан орқада қолмоқда.

Бўлинмамиз ўз кучи билан барча юкларнинг фақатгина 25 процентини ортади, туширади ва саралайди. Қолган 75 процент юкни ортиш-тушириш ишлари корхоналарнинг кириш йўлларида амалга оширилади. Шу йилнинг биринчи ярмида кириш йўлларида вагонлар технологик нормадагидан 1 миллион 670 минг вагон-соат ортиқ туриб қолган. Бу деярли 400 та вагон ишлатилмади, демакдир.

Бундай ортиқча туриб қолишлар вагонлардан фойдаланиш кўрсаткичини пасайтириб юборган, темирйўлчиларнинг вагонлар оборотини тезлаштиришларига халақит берди. Корхоналар ва қурилиш ташкилотларининг раҳбарлари юкларни ортиш ва тушириш суръатини тезлаштириш учун барча чораларни кўришлари, вагонларнинг бекор туриб қолишига йўл қўймасликлари керак.

Бўлинмамиз шу йилнинг 1 июлидан планлаштириш ва иқтисодий рағбатлантиришнинг янги системасини қўллана бошлади. Юк ташиш ва ортиш планларини муваффақиятли бажариш учун барча имкониятлар бор. Лекин вагонларнинг етишмаётганлиги ишимизга тўсқинлик қилмоқда. Вагонларга юк ортиш учун аввало уларни бўшатиш, қўшни темир йўлга белгиланган миқдорда бўш вагонлар етказиб бериш ва шундан кейингина ўзимизнинг маҳаллий юкларимизни ортишимиз керак.

Бундан кўриниб турибдики, юк ортишни тезлаштириш кўпроқ юк тушириш суръатига боғлиқ. Ҳар куни 500 ва ундан ҳам ортиқ вагон белгиланган вақт ичида бўшатилмай қолади. Шунинг учун ҳам юк тушириш ишларини ҳар томонлама тезлаштириш даркор.

Тошкент бўлинмасининг темирйўлчилари барча корхоналар раҳбарлари транспорт цехларида ишни ташкил этиш даражасини яхшилайдилар, деб умид қиладилар. Шундай қилингандагина юк ташиш вагонлари оборотини тезлаштиришда катта муваффақиятларга эришиш мумкин. Коллективимиз областимиз халқ хўжалиги эҳтиёжлари учун зарур бўлган юкларни ўз вақтида белгиланган манзилларга етказиб бериш, йўловчиларга хизмат кўрсатишни яхшилаш учун бундан буён ҳам тинмай курашади.

З. НИШОНБОЕВ,
Тошкент темир йўл бўлинмаси бошлигининг биринчи ўринбосари.

ҲАБИБУЛЛА Исамуҳамедов Тошкент тепловоз депосининг кўпгина пешқадам машинистлари қатори Темирйўлчилар байрамига муносиб ютуқ билан келди. Ўн бир йиллик иш стажига эга бўлган бу машинист кўплаб ёқилғини тежаб қолишга муяссар бўлган.

Н. Меламед чизган расм.

ТОШКЕНТ тепловоз депосининг меҳнатсевар коллективи Бутуниттифоқ Темирйўлчилар кунини меҳнатда муносиб ютуқлар билан кутиб олмоқда. Ўнлаб моҳир машинистлар халқ хўжалиги юкларини манзилга ўз вақтида етказиб бериш йўлида самарали ишлашяпти.

Александр Губский оғир составли поездларни бошқаради. Моҳир машинист 20 йилдан буён топшириқларни мунтазам ортиғи билан адо этиб келмоқда.

Суратда: машинист ўртоқ А. Губский.

И. Глауберзон ва В. Сироткин фотоси.

УЗТОЗ

Унинг депога келганига 21 йил бўлди. Ўшанда оддий кондуктор эди. Кейинчалик вагон ҳайдашни орзу қилди. Ниятига етди. Ҳамшаҳарларнинг узоқ йўлини яқин қилиб йўловчиларга хизмат қила бошлади.

Мирза ака 1939 йилда Совет Армияси сафига чақирилди. У оқ финлар ва немис босқинчилари билан бўлган жангларда қатнашди. Ленинград, Сталинград остоналарида кўрсатган жасорати учун Мирза ака «Қизил Юлдуз» ордени ва бир нечта медаллар билан тақдирланди.

Улуғ Ватан уруши тугагач Мирза Эминжонов эски қадрдон 1-трамвай депосига ишга келди. Яна севган трамвай ҳайдаш касби билан шуғуллана бошлади.

Бир куни депо директори Мирза акани ҳузурига чақириб олиб:

— Сиз бугундан бошлаб трамвай ҳайдамайсиз, — деди.

— Нега? — ҳайрон бўлди М. Эминжонов.

— Сизни трамвай ҳайдовчиларга устоз қилиб тайинладик, — директор унинг қўлини самимий қисди.

Мана ўшанга ҳам 16 йил бўлибди. Тиниб-тинчимас Мирза ака ёш вагон ҳайдовчиларга ўзининг бой тажрибаларини ўргатиб келмоқда.

Ҳар куни шу биргина биринчи деподан чиққан 85 та трамвай ҳамшаҳарларимиз хизматида бўлади. Унинг ҳаракатини М. Эминжонов доим кузатиб юради. Тасодифан бўладиган кўнгилсиз ҳодисаларнинг олдини олади. Вагон кабиналарида ҳам ёш ҳайдовчиларга йўл-йўриқлар кўрсатади, маслаҳатлар беради. Ҳайдовчилардан йўл қоидаларига қаттиқ амал қилишликни талаб қилади.

Вагон ҳайдовчилик курсини битириб, мустақил биринчи марта трамвай бошқариш осон иш эмас. Киши чўчийди, баъзан саросимага тушади ёки шошиб қолади. Шунда устоз дарҳол ёрдамга келади.

Трамвайчилар устози М. Эминжонов юзга яқин малакали вагон ҳайдовчилар етиштирган мураббийдир. Талабаларининг кўпи «Авариясиз юрганлиги учун» кўкрак нишони билан тақдирланган. Трамвай-троллейбус бошқармасининг Ҳурмат тахтасидан унинг номи ҳеч тушмайди.

Мирза ака Эминжонов ана шундай намунали хизмат қилиб келяпти.

Ф. АБДУРАҲИМОВ.

САФАР ҲАМРОҲЛАРИ

Касбимиз ғоятда шарафли. Ҳар кимники ўзига, ой кўринар кўзига» деганларидек проводник (кузатувчи)лик касбимизни жондан севамиз. Нега десангиз, узоқ йўлга чиққанларнинг оғирини енгил қилиш, уларга ҳамроҳ бўлиш, йўловчиларнинг орзу-ўйлари билан танишиш қандай гаштли!

Илгарилари, саёҳатга чиқсанг, ёнингда ишончли йўлдошинг бўлсин, дейишар эди. Ҳозир йўловчиларнинг меҳрибон, кўмакдош ҳамроҳлари бу — проводниклар... Меҳрибон, кўмакдош, деяпман. Ҳеч муболағаси йўқ, бунинг.

Мана, тасаввур қилинг. 5-поезд Москвага йўл олиш арафасида. Комсомол-ёшлардан иборат проводниклар бригадамиз аъзолари вагонларнинг зиналари олдида пайдо бўлишади. Йўловчиларни юмшоқ муомала билан «Марҳамат!» деб кутиб олишади. Ҳар қайси вагонга икки проводник бириктилган. Бири зинада болали хотинлар ва нуроний кексаларнинг юкларини кўтариш, иккинчиси эса йўловчиларни купега жойлаштириш билан машғул.

Поезд қўзғалди. Проводникларнинг хизмати яна кўпаяди: масалан, Тўлқин Бекмуҳаммедов кексаларга газета ўқиб берса, Жамол Алимуҳаммедов болали аёлларга ресторандан овқат келтиради. Бибигул Ҳасанова эса қўлида ип-игна билан уларга хизмат қилса, яна бири дори-дармонлар беради.

Иккинчи, учинчи ва бошқа вагонларда ҳам шу манзара. Ҳ. Исматуллаев, А. Бекмуҳаммедов қаби чаққон йигитларимиз ҳам йўловчилар илтимосига ҳамиша «лаббай!» деб туришади. Мажид Каримов ва Искандар Қодировлар эса вагонларда янги газета ва китоблар сотишади.

Биз ишни ана шундай ташкил этганмиз. Шунингдек, депо партия ташкилоти томонидан топширилган сиёсий-тарбиявий ишларни ҳам олиб борамиз. Хуллас, иш кўп. Комсомол-ёшларимиз ўз вазифаларига сидқидилдан ёндошишяпти. Шунинг учун ҳам бригадамиз аъзолари депода биринчи бўлиб коммунистик меҳнат бригадаси деган юксак номга сазовор бўлишди.

Яқинда қувончли бир янгилик жорий этилди. Поезд ҳали Москвага етиб бормасданоқ проводникларимиз йўловчилардан қаерга таксида боришларини сўрашади ва шу заҳотиёқ (йўлда) вокзалдаги такси паркига телефонда заказ беришади.

Проводникларимиз учун қулай шарт-шароитлар яратиб берилган. Дам олиш кунлари Чимён ва Сирдарёга коллектив суратда сайрга чиқиш мунтазам уюштирилмоқда.

Байрам арафасида «Қизил тўқимачи 2-вагон депоси коллективи биринчи ва иккинчи кварталларда Бутуниттифоқ темирйўлчилар касаба союзи раҳбарлигининг Кўчма қизил байроғи ва пул мукофотини олди. Аҳил ва меҳнатсевар коллективимиз бундан буён ҳам ишда юксак натижаларга эришишга интилмоқдалар.

А. ДЎСТМУҲАММЕДОВ,
Ўрта Осиё темир йўли 2-вагон депоси проводниклар бригадасининг бошлиғи.

ЎРНАК

(ЛАВҲА)

Йўлга! Шунинг учунми Султон эрталабдан ўзини қаерга қўйишга жой топа олмай қолди.

Чойни апил-тапил ичди-ю, депо томон ошиқди. Гўё илк сафарга отланаётгандай туюларди унга. Ахир, сал кам тўрт ой «пўлат от»ини минмади. Ҳа, тепловоз «юраги»нинг уришига қулоқ солмаганига, мурватларини созламаганига анча бўлди.

Бунинг устига инструктажда бўлган воқеа ҳам қизиқ бўлди. Колонна бошлиғи Георгий Серебряков кутилмаганда саволларни ёғдириб ташлади. Колонна бошлиғининг ҳамма саволларига Султон тўла жавоб бераётган бўлса ҳам, юрагига ғулғула тушди. «Нега мендан майдалаб сўраётибди» деб ўйлади. Наҳотки ишончини йўқотган бўлса, ахир Серебряковнинг ўзи унинг фикрларини қадрларди-ку!

— Ҳечнимани эсдан чиқармабсан, яхши, — деди суҳбат охирида бошлиқ, — киройи машинист шундай бўлса.

Султон енгил тортди.

—Шу гапинг бор экан, бояйтмайсанми, бола бечорани гангитиб қўяй дединг-ку, — деди ҳазил-аралаш депо бошлиғи Н. Шапиро Султон чиқиб кетгач.

— Ҳурмат қилганимдан бу ишни қилдим. Доим уни мақтайман, ўрнак қилиб кўрсатаман, номига доғ тушмасин дейман-да. Институтда диплом ҳимоя қиламан, деб тўрт ой дам олди. Салкам ярим йилда анча нарса ёдидан чиққан бўлиши мумкин. Бунинг устига биринчи галдаёқ Чингелдига кетаяпти.

Бугун шуларни ўйлаб оғир составли локомотивни кечиктирмай олиб боришига амин бўлса ҳам ҳаяжонланарди. Айниқса Г. Серебряков айтгандай тадбиркор машинистлар қаторидан ўрин олган экан, энди вазифасини янаям яхшироқ бажариши керак.

Шундай ҳаёллар билан инструкторлик хонасига кириб борди. У ердан ёрдамчи машинист Б. Конеев билан бирга тепловоз томон жўнади. Мотор қисмларини текшириб кўришди. Хаш-паш дегунча жўнаш вақти ҳам етиб келди. Тепловоз бир депсинди-ю, катта составни енгилгина тортиб, тезлашиб кетди.

Кабинага муздек ҳаво кирди. Машинист бунга ҳам қаноатланмай бошини деразадан чиқариб, шамолга юз тутди. Шабада унинг сочларини тортқиларди. У чексиз пахтазор, кўмкўк кўркам қишлоқларга ҳавас билан боқади.

— Йўллар ўзгариб кетганга ўхшаяптими?!

Машинист ёрдамчисининг гапига «ҳа» дегандай кулимсираб қўйди.

Поезд ҳамон олға интилади. Кўп станциялар ортда қолди. Паст-баланд йўллар, бурилишлардан илгаригидек эркин бошқариб борди. Ниҳоят Жилға станцияси кўринди.

Бу — энг оғир 19 километрлик участка эди. Машинист чексиз пўлат йўлга диққат билан боқиб чамалаб кўрди. Тепаликка яқинлашиш биланоқ тезликни оширди. Стрелка соатига 70 километрни кўрсатди. Оғир состав баландликка текис чиқиб бораверди. Бироз вақт ўтгач, Султон орқага қаради.

— Составнинг ярмисидан ортиғи баланддан ўтибди.

У шундай деди-ю, иккинчи секцияни ўчирди. Состав боя-ги тезликнинг кучи билан бир маромда сузиб борарди. Бу унинг доимий одати. Иложи борича ёнилғи тежаб қолсам, дейди. Ахир баландликдан пастга томон кетаётганида бир секциянинг кучи ҳам етади-да. Султон бундай вақтдан усталик билан фойдаланади. Ахир ҳар бир машинист йилда бир процент ёнилғи тежаса қанча составларни шу ҳисобдан бошқариш мумкин. Пешқадам машинистнинг шу вақтгача тежаган ёнилғисига бемалол мамлакатимизнинг истаган жойига етиб олиш мумкин.

Султон Хўжаев бошқарган локомотив қайтиш йўлини ҳам муваффақиятли босиб ўтди. Состав графикдагидан анча олдин келди. У эртаси куни депо ҳиёбонидан ўтиб кетаётганида колонна бошлиғи Григорий Серебряковга дуч келди:

— Баракалла, азамат, — деди у, — иш деган бундай бўлибди. Бир рейсда 175 килограмм ёнилғи тежаш катта гап!

Султон Хўжаев ёш бўлишига қарамай тепловоз депосининг энг моҳир, тажрибали машинистларидан ҳисобланади. Билимини доимо ошириб боради. Ўз устида ишлайди. Шунинг учун ҳам касбдошлари орасида обрў қозонди.

У 1961 йили 1-Темир йўл билим юртини битириб Тошкент тепловоз депосига слесарь бўлиб ишга кирди. Шу йилнинг охирига бориб, машинистга ёрдамчи бўлиб ўтди. 1964 йили биринчи марта мустақил поезд бошқара бошлади. Шу йили Совет Армиясига чақирилди. Кейин яна тепловоз депосига келиб, машинист бўлиб ишлай бошлади. Яқинда эса транспорт институти механика факультетининг кечки бўлимида ўқиб диплом олди. Камтарин, меҳнатсевар машинист темирйўлчилар кунини ишда муносиб ютуқ ҳамда диплом билан кутиб олди.

Б. ПУЛАТОВ.

Мамлакатлар ОДАМЛАР Воқеалар

ЛАОС ОСМОНИДА УРИБ ТУШИРИЛДИ

ХАНОЙ, 1 август. (ТАСС). Вьетнам информация агентлиги Патет-Лао агентлигининг маълумотларига асосланиб бугун қуйидагиларни хабар қилди: Лаос ватанпарвар кучларининг жангчилари 18 июлда Луангпрабанг вилоятидаги 1140-тепалик учун олиб борилган жангларда Американинг икки бомбардимончи самолётини уриб туширдилар.

Агентликнинг хабар беришича, Лаос территорияси осмонида Американинг жами 818 самолёти уриб туширилган.

Япония Компартияси Марказий Комитетининг еттинчи пленуми

ТОКИО, 1 август. (ТАСС). Токиода 29 июлдан 31 июлгача, деб хабар беради «Акахата» газетаси, Япония Коммунистик партияси Марказий Комитетининг еттинчи пленуми бўлиб ўтди. Пленумнинг ишида Япония Компартияси Марказий Комитетининг аъзолари, Япония Компартияси Марказий Комитети аъзолигига кандидатлар, Япония Компартияси Марказий Комитети марказий ревизия комиссиясининг аъзолари қатнашдилар.

Пленум Япония Компартияси Марказий Комитети Президиумининг «Япония парламенти юқори палатасига сайловларнинг якунлари ва партиямизнинг биринчи навбатдаги вазифалари» тўғрисидаги докладини, шунингдек Япония Компартияси Марказий Комитети Президиуми вакилининг якунловчи нутқини муҳокама қилди ва бир овоздан маъқуллади.

ЭКВАДОР КОМПАРТИЯСИ МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИНИНГ ПЛЕНУМИ

ГУАЯКИЛЬ, 1 август. (ТАСС). Бу ерда Эквадор Коммунистик партияси Марказий Комитетининг пленуми бўлиб ўтди. Пленум қатнашчилари Эквадор коммунистларининг яқинда ўтказиладиган VIII съезди билан боғлиқ бўлган масалаларни муҳокама қилдилар, Марказий Комитетнинг иши тўғрисидаги докладни маъқулладилар. Марказий Комитетнинг бош секретари Педросаадом бу докладни съездга тақдим этади.

БМТ Бош Ассамблеясининг сессияси кечиктирилди

НЬЮ-ЙОРК, 1 август. (ТАСС). Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг бош секретари У Таннинг Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлган давлатлар ҳукуматларига юборган хатида бундай дейилади: Бирлашган Миллатлар Ташкилоти бош Ассамблеясининг навбатдаги XXIII сессияси 1968 йил 24 сентябрда Нью-Йорк вақти билан кундуз соат 3 да ўз ишини бошлайди. Сессияни илгари 17 сентябрда ўтказиш мўлжалланган эди. Сессия вақтини кечиктириш тўғрисидаги қарорни Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлган мамлакатлар кўпчилигининг ҳукуматлари маъқулладилар.

ИРОҚНИНГ ЯНГИ ҲУКУМАТИ

БАЙРУТ, 1 август. (ТАСС). Ироқнинг Президенти ва қуролли кучлар бош қўмондони Аҳмад Ҳасан Бакир янги ҳукуматни тузди. Бағдод радиосининг хабар беришича, мудофаа министри генерал Ҳардан Тақритий ва ички ишлар министри генерал Маҳди Солих Аммаш янги ҳукуматда бош министр ўринбосарлари бўлдилар. Абдил Карим Шаҳлий ташқи ишлар министри, Амин Абдил Карим молия министри, Абдулла Саллум-маданият ва информация министри лавозимига тайинландилар.

Жонсоннинг матбуот конференцияси

ВАШИНГТОН, 1 август. (ТАСС). Президент Жонсон тўсатдан чақирилган матбуот конференциясида сўзга чиқиб, Вьетнам Демократик Республикасини бомбардимон қилиш давом эттирилаверади, деди. У, АҚШ «қўшимча ҳарбий тадбирлар» кўриши мумкин эканлигини айтди. Шу билан бирга Жонсон «душман ўз кучларини кўпайтирмоқда» ва «кенг кўламда ҳужумга тайёрланмоқда» деб даво қилди. Президент матбуот конференциясида «қўшимча ҳарбий тадбирлар» деган сўзлардан нимани кўзда тутганлигини изоҳлаб бермади.

АТОМ БОМБАРДИМОНЛАРИНИНГ ҚУБОНЛАРИ ОРТИБ БОРМОҚДА

ТОКИО, 1 август. (ТАСС). Ўтган йилнинг август ойидан буён Нагасаки госпиталида атом бомбардимонларидан зарар кўрган 123 киши вафот этди.

Америка атом бомбардимонларининг қурбонларини даволаш учун махсус ажратилган Нагасаки ва Хиросима госпиталларида бўш ўринларни ҳеч қачон топиб бўлмайди. Ҳозирги вақтда Нагасаки госпиталида 800 га яқин киши даволанмоқда.

Болгарияликлар Казанликни анвойи гуллар водийси деб аташади. Бу ерда эфир ёғи гуллари етиштирилади. Эфир ёғидан тайёрланган парфюмерия маҳсулотлари дунёга машҳурдир. Бу қимматли ўсимлик ҳозир 2 минг гектар ерни эгаллаб турибди. Суратда: етишган ҳосилни йиғиштириб олиш пайти.

Болгария фотографияси ТАСС.

Трамвай линиялари

Октябрь массиви билан Қорақамиш бўйлаб Чилонзор Оқтепасигача чўзиладиган трамвай линияларини олиб бориш ниҳоясига етиб қолди. Ҳозир қурувчиларимиз массивдан қайтиш линиясини ҳам бошлаб юбордилар. Бу янги линия шу йилнинг учинчи кварталида ишга туширилади.

Бундан ташқари, пойтахтимизда қатнаётган трамвай маршрутлари қисман ўзгартирилади. 11-маршрутли трамвай ҳозиргидек Кўкча—Оқтепа оралиғида эмас, балки Кўкчадан Навоий кўчаси орқали 1-Май кўчасига, сўнг эса ТашМИга боради. Бу иш ҳам яқин кунлар ичида амалга оширилади.

Яқиндан бошлаб 16-трамвай маршрути йўлга қўйилади. Бу маршрут Оқтепа — Сув спорти саройи оралиғида қатнайди. Шунингдек, 7-маршрутли трамвай йўналишини ўзгартириш ишлари ҳам олиб борилаётир.

СЕРҚУЁШ РЕСПУБЛИКАМИЗДА. Қорақалпоғистоннинг Нукус шаҳрида асаларичилик уйи қурилиши бошлаб юборилди. Бу Ўрта Осиёда энг йирик илмий-ишлаб чиқариш базаси бўлади. Келгуси йили эса Ўзбекистонда иккита махсус асаларичилик совхозлари ташкил этилади. Шунингдек, Тошкент шаҳрида республикада биринчи марта асаларичилар учун керакли асбоб-ускуналарни сотадиган махсус магазин ҳам иш бошлади. Суратда: (чапдан). 1. Тошкент асаларичилик питомнигида. 2. Арилар ўз уяларида асал йиғмоқдалар.

И. Душкин фотоси. (ЎзТАГ).

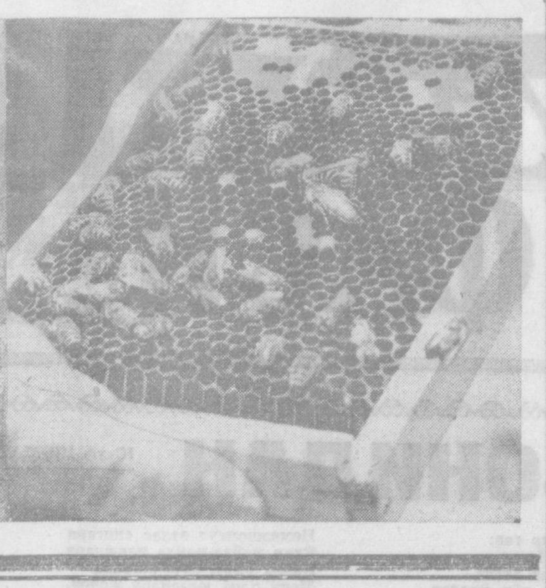

НАВОИЙ ВА МАҚОЛ

Жаҳоннинг ҳамма халқлари каби ўзбек халқи ҳам ўзининг сермазмун тарихи, бой маданий мероси, ажойиб ёдгорликлари, гўзал меъморчилик санъати, оғзаки ижоднинг битмас-туганмас дурдоналарига эга. «Ўзбекистон халқи, —деб ёзган эди «Правда» газетаси,— бир вақтлар жаҳоннинг илғор халқларидан эди. Унинг бой маданияти бўлиб, бу маданият ўз қўшниси бўлган улуғ халқлар ва мамлакатлар таъсири билан суғорилган эди. Бу халқ Юнонистон ва Хитой, Ҳиндистон ва Эрон қадимий маданиятларининг умумий ҳаёти билан бирга яшаган. У жаҳон маданиятини яратишда бошқа халқлар билан тенг ҳуқуқда иштирок этган».

Халқимизнинг кўп қиррали оғзаки ижоди маданий меросининг бойлигига бойлик қўшиб турибди. Ўнларча асрлар мобайнида халқ орасида яшаб, авлоддан-авлодга ўтиб келаётган оғзаки ижод асарлари ичида сон-саноқсиз ажойиб мақолларимиз муҳим ўрин тутади. Нозиктаъб, тажрибакор, олим ва оқил халқимиз яратган мақоллар доно фикрни, ўткир ҳақиқатни, теран мазмунни, сўз хазинасининг қимматбаҳо дуру-гавҳарларини ўзида мужассамлантирган.

Ош туз билан тотли бўлганидек, гап ҳам мақол билан хуш ёқади, сермазмун ва таъсирчан бўлади. Доҳийларимиз, олим ва фозилларимиз, адабиётимиз классиклари мақолларга юксак баҳо берганлар. Доҳиймиз В. И. Ленин халқ мақолларидан таъсирланиб, «Жуда соз ,жуда яхши! Ана шулардан ёзувчиларимиз ўргансалар экан, бир жумла билан чилпарчин қилиб ташлайди-я...» деган эди. Максим Горький таъбири билан айтганда, фольклорни билмайдиган ёзувчи—ёмон ёзувчи. Халқ ижодида чексиз бойлик яширинганки, виждонли ёзувчи шу бойликка эга бўлиши керак.

Ўзбек адабиётининг классиклари халққа жуда яқин бўлганлар, уни севганлар, ўз асарларини халқчил қилиш мақсадида халқ ижодидан моҳирона фойдаланганлар.

Айниқса, адабиётимиз қуёши — буюк шоир ва мутафаккир Алишер Навоий халқ оғзаки ижодига катта аҳамият берган. Навоий халқ оғзаки ижодини дуру-гавҳарларга тўла поёнсиз ва тубсиз бир денгизга ўхшатади:

...Ки бу баҳр ичраким поён анга йўқ,
Етишмак қаърига имкон анга йўқ.
Етишган эл неча дур олғон эрмиш,
Не олий қадр дурлар қолғон эрмиш...

Шу билан бирга Навоий халқ оғзаки ижодидан узоқ бўлган, ундан бебаҳра қолган, халқ асарларини менсимаган шоирларни қаттиқ танқид қилади.

Шоир жаҳон адабиёти хазинасига бебаҳо бойлик бўлиб қўшилган «Хазойин-ул-маоний», «Хамса», «Лисон-ут-тайр», «Маҳбуб-ул-қулуб» сингари ўлмас асарларида халқ оғзаки ижодининг сюжетларидан, образларидан, бадиий тасвир воситаларидан, айниқса мақол, матал ва ҳикматли сўзлардан моҳирона фойдаланган. Халқ ижоди Навоий назми тароналарига жўр бўлиб, уни яна ҳам нафис, яна ҳам ёқимли, яна ҳам таъсирчан қилган.

Унинг мақоллардан унумли фойдаланганлигини шу нарса ҳам тасдиқлайдики, баъзи ғазалларида бир эмас, бир неча мақол учрайди. Масалан, «Манга номеҳрибон ёр ўзгаларга меҳрибон эрмиш» деб бошланадиган ғазалида халқимизнинг «Сув келтирган хор-зор-у, кўза синдирган азиз», «Ўт ёқилган жойда қули қолар», «Сиз буғдою биз сомон,сиз яхши-ю биз ёмон» деган мақолларини ишлатган:

Рақиби синдуруб кўнглину, мен йиғлаб анга. Лекин:
Сув келтурмак ҳамону кўза синдурмоқ ҳамон эрмиш.

Навоий ўзининг нафис лирикасига халқ ижоди дурдоналари билан сайқал берган. У маҳбубига бўлган муҳаббатининг нақадар чексиз эканлигини изҳор этишда ҳам мақолларга мурожаат қилган. Халқ орасида «Тушда сув ичган билан ташналик қонмас», «Чиқмаган жондан умид» деган мақоллар бор. Буни Навоий қуйидагича ишлатади:

Коми лаълинг хаёлидин кўнгул қозғонмади,
Тушта сув ичган билан лаб ташна ҳаргиз қонмади.

Яна бир жойда:

Етти жон оғзимаким, чиқмас уйидин ул ҳур,
Чиқмоғон жонга умид, ушбу масалдур машҳур.

Шоир севгилисининг висолига тўймаганлигини «Иитган ўқни отган ўқ топар» мақоли воситаси-ла билдиради:

Новакинг кўнглумда гар йитти, ҳамул андоз ила
Они тобмоқ истасанг жоно ёно бир новак от.

Бу билан шоир «отган киприк ўқинг кўнглимда йўқолди Энди бу отган ўқингни топмоқчи бўлсанг, яна бир киприк ўқингни от» дейди. Мана бу байтида эса мазкур фикрни «Тўқайга ўт тушса, ҳўлу-қуруқ баравар ёнади» мақоли ёрдамида билдиради:

Ўқларинг кўнглумга тушгач, куйди ҳам кўз, ҳам бадан,
Ким: куяр ҳўлу қуруғ чун найистонға тушти ўт.

Инсоннинг матонат, ғайрат, шижоат, қаноат, илм олиш, интизом, виждон, Ватанни севиш, ҳаққоният, иффат, ҳаё, идрок, хайриҳоҳлик, мунислик, садоқат, вафо, муҳаббат, олиҳиммат, катталарни ҳурмат қилиш каби ижобий хусусиятларини кўкларга кўтариш ғояси шоирнинг бутун ижоди бўйлаб қизил ипдай ўтади. Буюк Навоий ўзининг бир қатор шеърларида халқнинг кишиларни яхшиликка чорловчи мақолларидан фойдаланган:

Қил яхшилигу, демакни дохил қилма,
Миннат била яхшиликни ботил қилма.
Халойиққа кўрма, қилиб бенаво,
Ўзингга раво кўрмаганни раво.
Ҳар нечаки кимса фақр помоли эса,
Ғам йўқтур сафо кўнгли оли эса.

Бу байтларда «Яхшилик қил — дарёга от», «Ўзингга раво кўрмаганни ўзгага ҳам раво кўрма», «Фақирлик айб эмас, кибрлик айб» деган мақоллар яққол кўзга ташланиб турибди. Шунингдек, Навоий яхшилик бобида: «Яхшилик қила олмасанг, борий ёмонлик ҳам қилма. Яхшиликни ёмонлиғдин яхшироқ билсанг, борий ёмонроқ ҳам бўлма. Яхшиликни билмасанг, яхшиларга қўшул, яхшилиқ теграсида аврула олмасанг, яхшилар теграсида эврул» дейди.

Шоир коллективизм ғоясини «қарс икки қўлдан чиқади» мақоли воситасида қуйидагича талқин қилади:

Фард киши даврда топмас наво,
Ёлғиз овучдин ким эшитмиш садо?

«Кўнгул маҳзанининг қулфи тил ва маҳзаннинг калидин сўз бил» деган Навоий сўзлаш одоби ҳақидаги халқ мақолларини ҳам ўз шеърларида усталик билан ишлатади:

Мақолда: «Аввал ўйла, сўнгра сўйла».
Байтда: Сўзни кўнгилда пиширмагунча тилга келтурма,
Ва ҳар неким, кўнгилда бор — тилга сурма.
Мақолда: «Ўзига боқма, сўзига боқ».
Байтда: Сенга бор эса сўз билурдин мазоқ,
Ўзим сари боқма, сўзум сари боқ.
Мақолда: «Тиғ жароҳати битар, тил жароҳати битмас»,
Байтда: Ҳарнаки етар санга лисон оғриғидин,
Билгилки қотиғ дурур бу синон оғриғидин.
Мақолда: «Ҳусн жамолда эмас, каломда».
Байтда: Ҳусну жамолсиз киши ширин калом эса,
Сайд айлар элни нукта фасоҳат била деса.
Мақолда: «Яхши сўз тўрга элтар, ёмон сўз—гўрга».
Байтда: Ҳам сўз ила элга ўлимдин нажот,
Ҳам сўз ила топиб ўлик тан ҳаёт.
Мақолда: «Оз сўз—соз сўз».
Байтда: Эй Навоий сўзда маъни йўқтурур, маънида сўз,
Дурри маъни истар ўлсанг, айлагил гуфтори бас.

Алишер Навоий ўзининг бир қатор шеърларида кишиларни меҳнатсевар, тадбиркор бўлишга чорлайди. Халқ ўртасида кенг тарқалган «Меҳнат, меҳнатнинг таги роҳат» мақоли шоир байтида шундай ишлатилган:

Ки ҳар ранжидин сўнг бўлур роҳати,
Таабсиз муяссар эмас ишрати.

Мана бу байтида эса «Сабр қилсанг, ғўрадин ҳалво битар» деган машҳур мақолни кўрамиз:

Тааммул била ком пайдо бўлур,
Таҳаммул била ғўра ҳалво бўлур.

Шоир деҳқон ва чорвадорларни тадбиркор бўлишга ундаркан, халқимизнинг:

Боғни боқсанг, боғ бўлар,
Ботмон даҳсар ёғ бўлар,
Боқимсиз боғ тоғ бўлар,
Юрак-бағринг доғ бўлар.
Қўйга чўпон қарамоғи эм бўлур.
Қарамаса, бўриларга ем бўлур.

сингари мақоллари мазмунини шеърига единиб юборади:

Қўйни шубон асрамаса ою йил,
Оч бўрилар тўъмасидур бори бил.
Боқмаса деҳқон чаманин туну кун,
Наҳли тарин англа қуруғон ўтун.
Бўрини доғи галадин дур қил,
Сув берибон боғни маъмур қил.
Ғам есанг ул ғала манофеъ берур,
Боғ гулу меваи нофеъ берур.

Навоий жамиятдаги айрим кишиларда учрайдиган жаҳолат, разолат, хусумат, адоват, ғийбат, ҳақорат, ҳасад, тамаъ, очкўзлик, лаганбардорлик, иккиюзламачилик каби зарарли ва хунук хислатларни қаттиқ қоралар экан, бунда ҳам халқ мақолларига мурожаат этади. «Дили қинғирнинг тили қинғир», «Эгрининг сояси ҳам эгри», «Бировга чоҳ қазисанг, ўзинг йиқиласан», «Ҳимматн йўқнинг ҳурмати йўқ», «Ёмондан яр бўйи қоч, гиначидан бор бўйи қоч», «Ёлғончининг чини ҳам ёлғон», «Сичқон сиғмас инига, ғалвир боғлар думига», «Ит тиши ўтмаса ҳам, гадойнинг таёғини тишлайди» сингари ёмон хулқли кишиларни мажозий маънода ҳўп саваловчи мақолларни шоир ўз шеърларига сингдириб юборган.

Шоир қарияларни ҳурмат қилмайдиган, уларнинг ожизлигини мазах қилувчи ёшларга «Қаримагунча қарининг қадрини билмас» деган мақолга мос келадиган қуйидаги байти билан танбеҳ беради:

Аларки гуж қаддим бирла ҳазл этарлар ҳайф,
Ки бўлмағум дурур ул дамки бўлғай алар гуж.

Бунинг мазмуни шундай: улар букилган қаддим билан ҳазил қилишади. Афсуски, мен уларнинг қаддилари букилган чоқда бўлмайманда.

Алишер Навоий халқ мақоллари ва ҳикматли сўзларидан фойдаланибгина қолмай, ҳаётни кузатишидан, орттирган бой тажрибасидан келиб чиққан доно фикрлар асосида ўзи ҳам мақоллардан қолишмайдиган, балки улардан анча устун турадиган ажойиб афоризмлар яратди. Бу афоризмларнинг кўплари ҳозир ҳам халқимиз орасида оғиздан-оғизга ўтиб юрибди. Масалан:

Одами эрсанг демагил одами,
Оникнм, йўқ халқ ғамидин гами.
Билмаганни сўраб ўрганган олим,
Орланиб сўрамаган ўзига золим.
Оз-оз ўрганиб доно бўлур,
Қатра-қатра йиғилиб дарё бўлур.

Улуғ устоз Алишер Навоийни жаҳонга танитган — унинг донолиги, мутафаккирлиги, шоирлик маҳорати. Шу донолик, шу маҳоратда халқ ижодининг ҳам улуши бор.

Ш. ШОМАҚСУДОВ,
кекса фольклорчи.

Ш. ШОРАХМЕДОВ,
Ўзбекистон Фанлар академияси тил ва адабиёт институтининг аспиранти.

БИР БОЛАГА ЕТТИ ҚЎШНИ — ОТА-ОНА

МАКТАБ ВА ҲАЁТ

Мактаб зали ота-оналар, педагоглар билан тўлган. Улар фарзандлари ҳақида, уларнинг ўқиши, намунали дам олишларини уюштириш тўғрисида маслаҳатлашиб олишмоқчи. Йиғилишни мактаб директори Бўрихўжа Олимов очди.

— Ҳурматли ота-оналар, биз бу ерга сизларни йиғишдан мақсад ўқувчиларимизнинг ўқиши, хулқ-атвори, давомати ҳақида ўзаро фикрлашсак. Бу йил бирингизнинг ўғлингиз, бирингизнинг қизингиз синфдан-синфга кўчди, мактабни битириб, олий ўқув юрти остонасига қадам қўйиш арафасида.

Мактабимизни тугатган кўпгина ёшлар ҳозир олий ўқув юртларида таҳсил олишяпти. Бу ҳол, албатта, қувонарли. Аммо, айрим фанлардан ўзлаштириши суст бўлган ўқувчилар ҳам топилади. Уларнинг баъзилари ножўя ҳатти-ҳаракатлари билан мактаб шаънига доғ тушираётирлар.

— Бундай ўқувчининг баҳридан кечиш керак, — луқма ташлади, кимдир.

— Ие, қизиқ гапларни гапирасиз-а. Болаларнинг издан чиқиб кетишига ўқитувчилар айбдор. Олти болам шу мактабда ўқийди. Ўғлим ўқишдан мутлақо совиб кетиб, ўйинқароқ бўлиб қолган. «Ҳинд тилидан яхши тайёрламабсан, бунақада синфда қолдириб юбораман» дебди муаллими. Биттагина ҳинд тили деб синфда қолиб кетиши инсофданми? Қани ўқувчилар ҳақида қайғуришлик? Ўқитувчи ўз фанига қизиқтира олмаган, бунинг устига болани қўрқитган. Бу ҳам майли, кун-уззукун тренировкани баҳона қилиб, футбол тепгани-тепган, — нолиди Аъзам ака Мирзоҳидов.

—Тўғри, менинг набирам ҳам дарсдан кейин билмайман қаёқларда юради. Отасига: «Ўғлингнинг ўқишидан бир хабар олсангчи, муаллими сени йўқлатибди» десам, унамади. Кўпинча унинг қандай ўқишини билмасам ҳам ўзим суриштириб тураман.

—«Бола бошидан, ўғлон ёшидан» деганлар, — деди Робия хола Шерова. — Ўзида бўлмаса минг гапиринг, юз гапиринг бўлмайди. Менинг ўғлим ҳам ердан каммас, ичардан каммас, ҳамма нарса муҳайё. Отаси билан мен ҳўп ўргатишга ҳаракат қиламиз, ўзида уқуғ йўқ...

— Энди мен гапирай, — мунозарани берилиб тинглаб ўтирган Раиса опа Гинатуллаева ўрнидан турди. — Ҳозирги юритилган баҳсларнинг ҳаммаси «ёшларимизнинг ўзида айб» дейилган фикрдан нарига ўтмади. Бу билан барча ёшларимизни бадном қилиб бўлмайди. Гапдан гапнинг фарқи бор. «Қуш уясида кўрганини қилади» дейди халқимиз. Бу нақл бежиз айтилмаган. Шундай экан, ёшлар бизнинг изимиздан боради, катталардан ўрнак олади.

Айрим оилаларимизда болани «ҳой жувонмарг, сен ҳам одобли бўлсангчи» деб тартибга чақиришади. Бундай ота-онани одобли деб бўладими? Ёки: «Қани онангни бир сўкиб қўй, мана бундай сўк» деганда, онаси: «қўйинг дадаси, болани ҳалитдан бундай гапга ўргатмайлик» деса, «қўявер катта бўлганда эсини топиб кетади, қани ойингни шу гапига бир сўкиб қўй, ота ўғли», дейди ота. Бу ҳам етмагандек болани пулга ўргатишади. Пулга ўрганган бола нафсини тия олмай, ота-онасининг бори борми, йўғи борми, пул топ деб жанжал кўтаради. Ота-онасидан ундира олмаган тақдирда уйдаги қимматбаҳо буюмга «ҳужум» қилади. Буларнинг ҳаммасига ким айбдор? Албатта, ўзимиз.

Яна бир нарсани айтмоқчи эдим. Айрим кишилар оғзидан «физкультура ҳам дарсми» деган гапни эшитиб қоламиз. Ахир, ҳурматли ота-оналар, сиз назарга илмаган физкультура фарзандларингизни жисмоний жиҳатдан бақувват, тетик соғлом қилади, дарсларни ўзлаштиришда ҳам аҳамияти катта. Лекин, болаларимизнинг «футбол» майдонида бевақт қолиб кетишларига ўзимиз айбдор. Нима учун ҳар бир ота-она ўз фарзандининг кунига нима иш билан шуғулланаётганини билан қизиқмайди, суриштирмайди?! Ахир, кўп вақт бола мактабга нисбатан ота-она даргоҳида бўлади-ку?

«Роҳат» маҳалла комитетининг аъзоси Абдулла ака Файзуллаев гапга аралашди: —«Болани бошдан асра, ниҳолни ёшдан» деганларидек, фарзандларимизни доимо назоратда олиб бориш бизнинг вазифамиз.

Юқорида айтилган фикрларга қўшиламан. Нега энди кўчакуйда бизнинг ғашимизга тегадиган айрим ёшларни тартибга чақириб қўя олмаймиз? Ўзимизни кўрмаганга олиб кетаверамиз, Шу тўғримми? Йўқ, «Бир болага етти қўшни — ота-она» дейишган. Тартибни бузганни тартибга чақириш ҳар биримизнинг бурчимиз. Тарбиянинг макони биринчи навбатда боланинг туғилиб униб-ўсган уйи, ота-онасининг бағри, кейин мактаб, қолаверса жамоатчилик.

«Бола тарбиясида ота-она, мактаб ва жамоатчиликнинг бурчи» деган темада яқинда ўтказилган бу мунозарада бошқа кишилар ҳам сўзга чиқишди. Тошкентдаги 144-мактабда бундай мунозаралар тез-тез бўлиб туради. Она-оталар ўзаро ўртоқлашадилар, ёш авлодни тарбиялашни тағин ҳам яхшилаш юзасидан ўз фикрларини айтадилар. Мактаб коллективининг бу ибратли иши мақтовга сазовордир.

Фарида УСМОНОВА.
ТашДУ студенти.

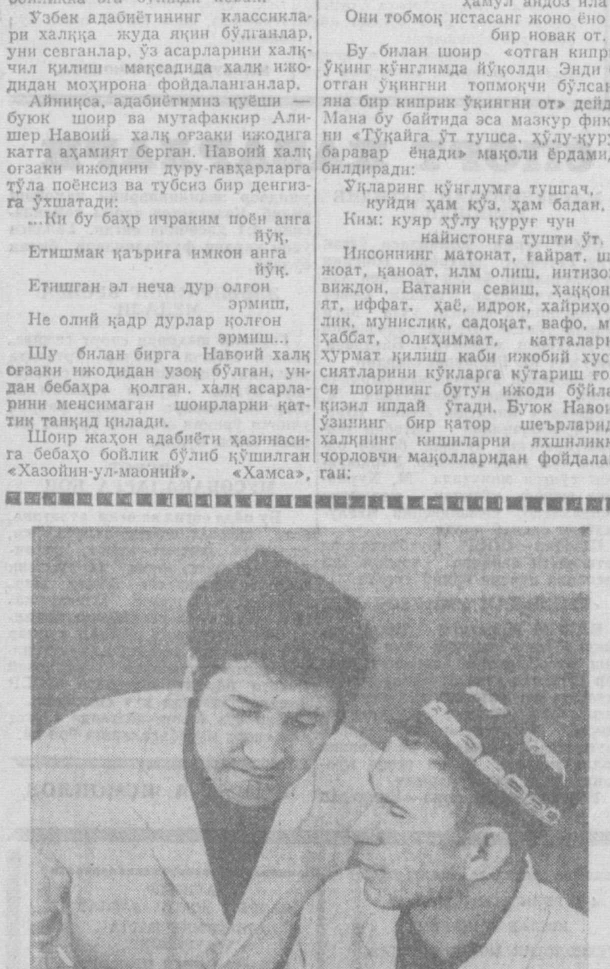

Пойтахтимиздаги заргарлик фабрикасида моделчи-заргар Раҳматулла Юсупжонов (ўнгда) коллектив жуда ҳурмат қилади. У ёшларга ўз ҳунарининг бой тажрибасини сидқидилдан ўргатади. Суратда: ўртоқ Р. Юсупов ёш заргар Акбар Ҳошимов билан ўз тажрибасини ўртоқлашмоқда.

И. Глауберзон фотоси.

ФАН ОЛАМИДА

СИНТЕТИК ОЗИҚ-ОВҚАТ

Бизнинг планетамизда янги эрадан олдинги 8000 йилда ҳаммаси бўлиб 5 миллион аҳоли яшаган, янги эранинг бошларида эса бу миқдор 200 миллионга етди. Ер куррасидаги аҳоли сони 1 665 йилда 2,4 миллиард, 1965 йилда эса 3,3 миллиардни ташкил этди. Планетамизда аҳоли сони кунига 50 мингга кўпаймоқда. 1975 йилга келиб ер куррасининг аҳолиси 3830 миллион кишига етиши мўлжалланмоқда.

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг ҳисобига кўра, аҳоли сони 2000 йилда 6.7 миллиардга етади. Математикларнинг ҳисобларига қараганда, агар ер куррасининг аҳолиси худди шу даражада ўсиб бораверса, 2036 йил 13 ноябрь жума куни планетамиздаги аҳоли сони чексиз қийматга тенг бўлади.

Бундай шароитда аҳолини озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш энг муҳим проблема бўлиб қолади. Бу борада органик ва анорганик бирикмалар асосида синтез усули билан озиқ-овқат моддаларини олиш катта аҳамиятга эга бўлади.

Синтетик озиқ-овқат маҳсулотларини олиш биринчи қарашда афсонага ўхшаб кўринади. Аслида ундай эмас. Анча вақтлардан бери кишилар ўзларининг овқат рационида кимёвий йўл билан олинган ҳар хил маҳсулотларни ишлатиб келмоқда. Масалан, суюқ ҳолдаги ёғларга водород гази бириктирилиб қаттиқ ёғ (саломас) олинмоқда. Саломас асосан маргарин тайёрлашда ишлатилади. Инсон организми учун зарур ҳисобланган витаминларнинг кўпчилиги синтетик йўл билан тайёрланаётир.

Синтетик озиқ-овқат моддалари олиш тўғрисида XIX асрнинг буюк кимёгар олими Д. И. Менделеев қуйидагича ёзган эди: «Мен кимёгар сифатида келгусида ҳаво, сув ва ер элементларидан тўйимли моддаларни махсус фабрика ва заводларда олиш мумкинлигига аминман».

Ҳозирда ҳамма озиқ-овқат маҳсулотларини синтез қилиб олишга эҳтиёж йўқ. Асосий тўйимли моддалар ҳисобланган ёғлар, карбонсувлар, оқсиллар тўғрисида тўхталиб ўтамиз.

1863 йили француз кимёгари Бертло биринчи бўлиб, глицеринни ёғ кислоталари билан қиздириб ёғ олган эди. Ёғни синтез қилиш учун эса глицерин ва ёғ кислоталари керак. Ҳозирги кунда глицерин ва ёғ кислоталари синтез йўли билан ҳосил қилинмоқда.

Бизда ва чет эл мамлакатларида глицерин ва ёғ кислоталарини кимёвий синтез усули билан саноат миқёсида олиш ўзлаштирилган. Пропилен, карбонводородлар, юқори молекулали спиртлар нефтни қайта ишлаш натижасида олинмоқда. Ҳозирги пайтда синтетик ёғ кислоталари асосан совун пиширишда озиқ-овқат ёғлари ўрнига ишлатилмоқда. Синтетик ёғ кислоталарини совун пиширишда ишлатиш билан, шу мақсадга сарфланаётган озиқ-овқат ёғларини озод қилишдан ташқари, катта маблағлар жамғариш ҳам мумкин. Масалан, 100 минг тонна синтетик ёғ кислотасини совун саноатида ишлатиш 30 миллион сўм қўшимча даромад беради.

Ҳозирча ёғлар синтез қилиб олинаётгани йўқ. Иккинчи жаҳон уруши пайтида Германияда синтетик усул билан глицерин ва ёғ кислоталаридан маска ёғи олиш тажрибалари ўтказилган. Бироқ, бу сунъий ёғ ўз таркиби жиҳатидан табиий ёғдан анча фарқ қилган. Келгусида ёғларни синтез қилиш процесси анча мукаммаллашгандан сўнг ҳамда иқтисодий жиҳатдан зарурият туғилса, ёғларни синтетик усул билан олишни уюштириш мумкин.

1861 йили буюк рус кимёгари А. М. Бутлеров биринчи бўлиб, формальдегидга оҳакли сут қўшиб шакарсимон модда ҳосил қилган эди. Формальдегиддан шакар моддаси синтез қилинаётган пайтда шакарнинг ҳар хил изомерлари ва уларнинг аралашмаси ҳосил бўлар экан.

Барибир бош масала олдинда. У ҳам бўлса яшил япроқларда юз берадиган фотосинтез процессини ўрганишдан иборатдир. Ҳар бир яшил барг худди мўъжизаларга тўла лабораторияга ўхшайди. Бу ерда қуёш нурининг таъсирида оддий моддалардан (карбонат ангидрид, сув, азот) мураккаб таркибли органик бирикмалар (карбонсувлар, оқсиллар, ёғлар ва ҳоказо) пайдо бўлади. Фотосинтез процесси катализатор ролини бажарувчи мураккаб органик бирикма — хлорофилл иштирокида боради.

Мутахассисларнинг ҳисоблаб кўришича, фотосинтез процесси натижасида яшил ўсимликларда анорганик моддалардан йилига тахминан 380 миллиард тонна карбонсувлар, оқсиллар ва ёғлар пайдо бўлар экан. Шундай қилиб, фотосинтез жараёни ўсимликларнингина эмас, балки ҳайвонот дунёсининг ҳам яшаш манбаидир. Фотосинтез процессининг қуёш нури энергиясидан фойдаланиш коэффициенти 70 процентга тенг (фотоэлемент ускуналарида эса бу коэффициент атиги 10 процентни ташкил қилади). Яшил баргдаги мураккаб кимёвий процесслар одатдаги босим ва температурада боради.

Бироқ, фотосинтез жараёнининг яна кўп «сир»лари бор. Агар фотосинтез жараёнини яшил баргдан ташқари, яъни лаборатория ва завод шароитларида амалга оширишнинг иложи топилса, жуда ажойиб натижаларга олиб келган бўлур эди. Буюк олим Фредерик Жолио-Кюри фотосинтез процессини билиб олиш ҳатто ядро энергиясини олишдан ҳам муҳимроқ масала, деб айтган.

Хлорофиллни ўсимликлардан ташқари қаердан олиш мумкин? Олимлар узоқ вақтлар давомида бу, ажойиб моддани синтез қилиша олмади. Ниҳоят 1960 йили икки группа олимлар томонидан бир вақтда хлорофилл синтез қилинди. Бу кимёгарларнинг ажойиб ютуғи ҳисобланади. Хлорофиллнинг синтези фотосинтез процессини ўрганиб олиш йўлида қўйилган катта қадамдир.

Аммо, фотосинтез жараёнининг «сирлари» батамом очилгани йўқ. Сунъий йўл билан фотосинтез жараёни амалга оширилса, озиқ-овқат маҳсулотлари (айниқса шакар моддаси) ишлаб чиқариш соҳасида катта ютуқлар қўлга киритилган бўлур эди. Дунёда йилига тахминан 50 миллион тонна шакар ишлаб чиқарилади. Атмосферада карбонат ангидриднинг миқдори 2300 миллиард тоннага тенг: агар унинг 0,1 проценти синтез қилинган ҳолда 1,5 миллиард тонна шакар моддаси олиш имконияти туғилади. Бу миқдор ҳозирги вақтда бир йилда дунё бўйича ишлаб чиқарилаётган шакар миқдоридан 30 марта кўпдир. Келгусида инсониятнинг ақл-заковати табиатнинг бу сирини ҳам ўрганиб олишига шак-шубҳа қилмаса бўлади.

Кейинги йилларда синтетик озиқ-овқатлар тайёрлашда баъзибир ютуқлар қўлга киритилди. СССР Фанлар академиясининг Металлорганик бирикмалари институтида академик А. Н. Несмеянов раҳбарлигида муҳим илмий-тадқиқот ишлари олиб борилмоқда. Бир группа олимлар синтетик икра олишди. Табиий икра билан кимёвий усулда олинган икра ёнма-ён қўйилганда уларни на ранги, на шакли, на таъми билан бир-биридан ажратиб бўлади. Табиий икрада бўлган барча моддалар синтетик икрада ҳам мужассамлаштирилди. Бу эса фанимизнинг катта илмий ютуғи бўлди, албатта. Совет олимлари томонидан товуқ шўрваси, қовурилган гўшт ҳамда балиқ исини эслатувчи моддалар синтез қилинди.

Оқсилларни синтез қилиш —фақат озиқ-овқат проблемаси эмас. Оқсилларда табиатнинг энг нозик сирлари, яъни ҳаёт сирлари сақланади. Шу сабабли бу проблема устида узоқ вақтлардан бери олимлар бош қотириб келмоқдалар. Оқсиллар молекуласи жуда ҳам мураккаб тузилишига эга бўлиб, 20 дан ортиқ оминокислоталардан ташкил топган.

Кишилар оқсилларни гўшт, балиқ, сут, тухум билан биргаликда истеъмол қиладилар, бу маҳсулотлар ҳайвонлардан олинади. Демак, ҳайвонларга ҳам оқсил керак экан. Шу сабабли, ҳозирги кунда ҳайвонлар учун озуқа аминокислоталари ишлаб чиқариш биринчи масала бўлиб қолди. СССРда муҳим аминокислоталарнинг бири бўлган метионинни синтез қиладиган завод қурилди. Тахминий ҳисобларга кўра, 1970 йилга бориб ҳайвонларга бериш учун шундай аминокислоталардан 11500 тонна керак бўлар экан. Маълум вақт ўтгач, кимёгарлар биологлар билан ҳамкорликда озиқ-овқатга ярайдиган аминокислоталарни ҳам синтез қиладилар, деб айтишга ишончимиз комил.

З. САЛИМОВ,
Тошкент политехника институти кимё-технология факультетининг катта ўқитувчиси, техника фанлари кандидати.

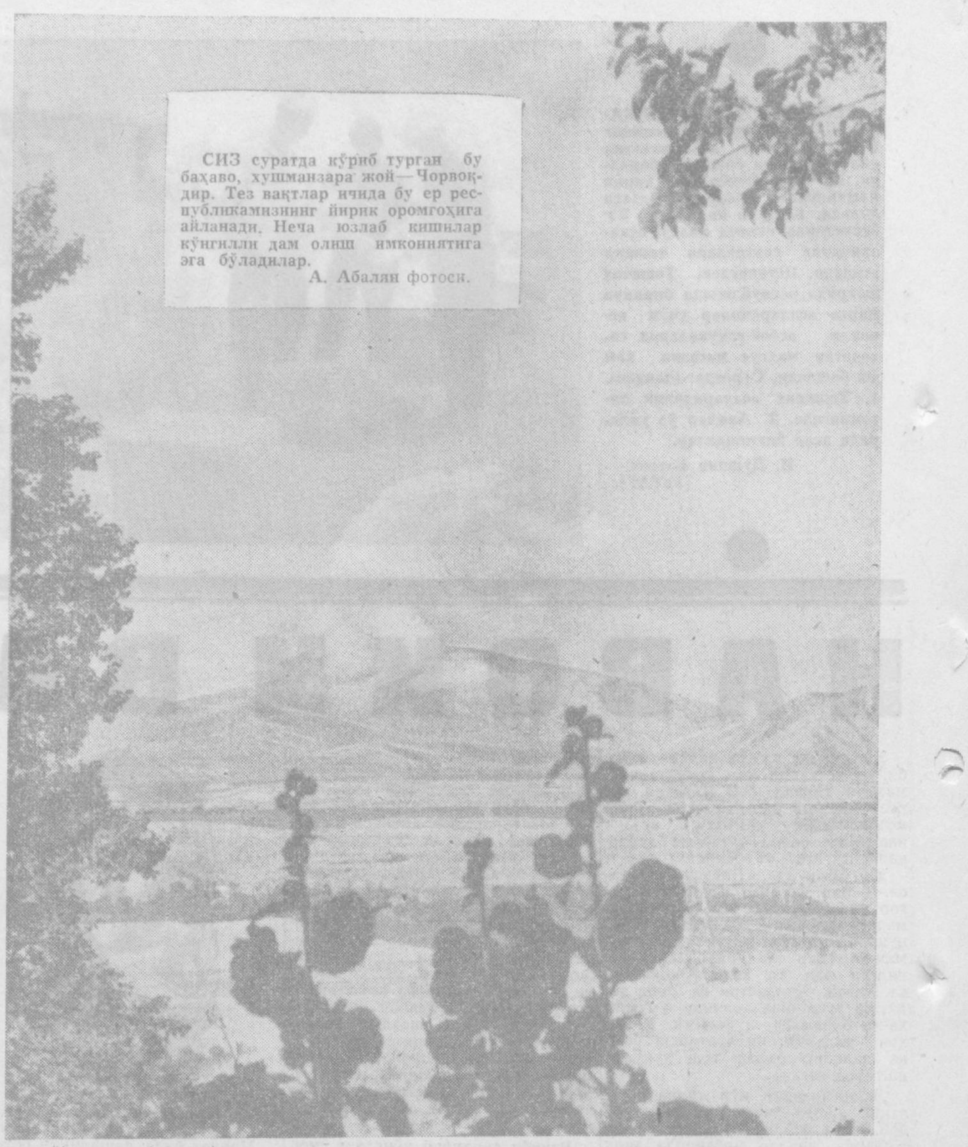

СИЗ суратда кўриб турган бу баҳаво, хушманзара жой — Чорвоқдир. Тез вақтлар ичида бу ер республикамизнинг йирик оромгоҳига айланади. Неча юзлаб кишилар кўнгилли дам олиш имкониятига эга бўладилар.

А. Абалян фотоси.

РОССИЯ ДЕВОНИДАН

Юсуф ШОМАНСУР

ХАТ ҲАҚИДА БАЛЛАДА

Фарғоналик уста хат олди
Бугун Ленин хонадонидан.
Дўпписини отиб шодланди,
Ёрилгудай ҳаяжонидан.
Ёзмиш Ленин синглиси шундай:
«Сизга Ильич номидан раҳмат.
Нақшин курси — кўрса кўргундай,
Бу совғангиз ажиб бир санъат,
Ҳозир бетоб, тузалгач тезда
Хат ёзади Ильичнинг ўзи»,
Оромини йўқотди уста,
Шимол сари қадалди кўзи.
Аммо афсус.
Лениндан мактуб
Ололмади бу муштоқ одам.
Оҳ,
Орадан икки кун ўтиб,
Ильич кўзин юмди дунёдан.
Титраб кетди қалби устанинг,
Томир-томирлари бўшашди.
Аммо
Бедор кутди эртани
Эрта билан почтага шошди.
— Мактуб борми?
«Йўқ» деган жавоб.
Чиқармади умидин пучга.
Ўз-ўзига уқтирди бир гап:
«Ўлим-етим ётдир Ильичга,
Келиб қолар ҳадемай хати».
Шундай қилиб уста кўп йиллар
Почтальоннинг йўлин кутади.
Обод бўлди бўзрайган чўллар,
Ва шаҳарлар тиклаб қаддини
Кундан-кунга қулоч ёяди.
Коммунизмнинг бир авлодини
Етказади Ватан вояга.
Уста яшил канал ёқалаб
Сайр этади ҳар субҳи саҳар.
Ва Ильични ўзига йўқлаб
Яқин шимол тарафга боқар.
Боққан сари яйрайди кўзи,
Шовуллайди боғлар шамолда.
— Ильич, — дейди, — мактубинг,
Сўзинг, —
Қоғоздамас,
Экан амалда!

СОҲИБЖАМОЛ КЎЛ

Красавица — соҳибжамол кўл,
Яшил ўрмон оралиғида.
Товланади тўлдириб соҳил
Шимол шаҳрин қорачиғидай.

Номозшомгул атлас сингари
Ёнар майда-майда мавжлари.
Қайиқ эмас, қучоқларида
Мени олиб юргандай жонон,
Суздим кўлнинг ардоқларида,
Юракда ҳеч қолмади армон.

Қизнинг дўмбоқ кўксидай тўлқин,
Ўйнаб турар қалқиб ва қалқиб.
Ана ўзи, соҳибжамол қиз,
Танҳо сарвдай турар қирғоқда.

Красавица шудир, мовий кўз
Олтин зулфи тўлқин урмоқда,
Қарармикин қалбим оҳига,
Шошиламан шунда соҳилга.

Келсам ҳайҳот, рус дилбари йўқ,
Пичирлашиб қолмиш арчалар.
Оқ қайинлар шилдирар совуқ,
Атрофимда жарлар, жарчалар.

Красавица қўли ҳам ҳатто
Кўринади хунук, бедаво.
Оҳ сен жонон, рус гўзали оҳ,
Гўзал экан сен туфайли кўл.

Кўлга нигоҳ ташлаганинг чоқ,
Красавица номин қуйган эл,
Қайт орқангга ва кўлга қайтар,
Гўзалликни, файзни эй, дилбар!

ОЧИЛГАН КЎЗ

АХЛОҚ, ОДОБ МАВЗУИДА

Одил деган бир таниш йигит уйга кириб келди. У меҳмонлар борлигини кўрди-ю, тез чиқиб кетди. Соат ўн бирларда меҳмонларни кузатиб келаётганимда яна Одилга кўзим тушди. У ҳали ҳам мени пойлаб ўтирган экан. Гапнинг очиғи бирор маротаба ҳамсуҳбат бўлмаган бу йигитни ёқтирмас эдим. Уни ўта бебош дилозор деб эшитардим.

Уйга киргач, дастурхонга таклиф қилиб, чой узатдим. У пиёлани олдига қўйгач, узоқ жим ўтирди. Баланд бўйли, елкалари кенг, қорачадан келган бу йигитнинг қоп-қора кўзлари ёнар, жингалак сочлари паришон елпинарди. Нимагадир ҳаяжонли кўринарди.

— Бемаҳал келганим учун кечиринг, — деди ниҳоят сал ийманиброқ.

— Зарари йўқ, одам бор жойга одам келади, — дедим мен.

— Йўқ, сезиб турибман, келганим сизга унча ёқмай турибди. Ўзим ёмон бўлсам ҳам одамларнинг кайфиятини бир қараш билан сезиб оламан. Кечирасиз, келмасликнинг иложини қилолмадим. Мени газетага ёзинг. Мақтаб эмас, қоралаб, айблаб ёзинг. Ҳа, худди шундай қилинг, жон ака, илтимос.

— Нима учун? — ҳайрон бўлиб сўрадим ундан.

— Сира суриштирманг, мен ўз ҳаётимда нимаики ёмонлик қилган бўлсам, ҳаммасини бирма-бир айтиб бераман. Сира қолдирмайман. Мени қанчалик қоралаб ёзсангиз шунчалик хурсанд бўламан. Аяманг!

Одил (у тўғрисини ёзинг деб, илтимос қилган бўлса ҳам, мен ўз фамилиясини очиқ кўрсатмай, Одил Шодиев деб ёзишга қарор қилдим) гапни нимадан бошлашини билмай узоқ ўйланиб қолди ва шу маҳал унинг катта, қора кўзларига жиққа ёш тўлди. Лаблари қалтираб ерга қаради. Ҳозиргина ташлаган бўлса ҳам яна папирос олиб тутатиб, тутунини пуфлади-да, бир уф тортиб олгач, ўз саргузаштларини бирма-бир ҳикоя қила бошлади:

Одил ҳали эсини танимай, ота меҳрига қонмай туриб тирик етим қолди. Онаси ягона овунчоғи Одилни деб бошқа турмуш қилмади. Унинг қош-қовоғига қараб, эркалаб катта қилди. Отасиз ўксимасин деб атрофида парвона бўлди. Одил 9-синфни битирди-ю, бошқа ўқимади. Онаси унинг медицина соҳасида ишлашини, Одилнинг ўзи эса политехника институтида ўқишни истарди. Лекин униси ҳам, буниси ҳам бўлмади. Одил пировардида шоферликка ўқиди-ю, бу касбни тезда эгаллаб, хаш-паш дегунча кимсан Одил шофер бўлиб олди.

Одил шофернинг ишлари тез юришиб кетди. Олдин юк таксида, кейин енгил таксида ишлаб юриб «оғайнилар», ўзибоп «улфат»лар орттирди. Осонгина пул топишга ўрганиб олгач ишдан кейин ҳамиша ўз улфатлари билан ресторанма-ресторан юрадиган бўлиб қолди. Кўп вақт у айрим хотинлар билан юрарди.

— Мен илгари хотинлар ҳақида мутлақо бошқача фикр юритардим, — деди у ва гапида давом этди. — Ҳозир эса бу фикрим нотўғрилигини тушундим. Беш йил илгари бир хотин билан тасодифан учрашиб қолдим. Шу хотин мени ҳамон хайратда қолдиради. У пулларимга учмади, дўқларимдан қўрқмади, бемақсад шунчаки истакларимга рози бўлмади. Мен унинг шу қадар қаттиқлигига, ўзини тута билишига ҳайрон қолдим. У мени мафтун этиб қўйган эди. Шунгача хотинларни севиш нималигини билмас эдим. Шу кундан бошлаб менда ўзгача ҳис-туйғулар, қандайдир ҳавас пайдо бўла бошлади. Ҳалиги хотин кўз олдимдан кетмасди. Унинг ҳаёли қалбимга аллақандай лаззат берарди. Ниҳоят мен шу хотин билан севишиб турмуш қурдим.

Одил уф тортиб олдидаги совуб қолган чойни ҳўплади. Кейин лабини енги билан артиб олгач, сўзида давом этди.

Хотини ҳомиладор бўлгандан кейин Волгоградга — хотинининг ота-оналари олдига боришганини, уларни яхши қарши олганликларини, ўша ерда ишга жойлашганини, 35 градуслик совуқда машинани юргизиб, ишлата билганларини ҳикоя қилди.

— Бироқ ўғил кўрганимиздан кейин мен яна ичиб, бемаънилик қила бошладим. Бир куни хотиним билан уришиб қолдик. Аччиқ устида аразлаб уйдан чиқиб кетдим. Ишдан бўшадим. Кейин йигирма бир йил кўришмаган, мени ойим билан бирга ташлаб кетган отам эсимга тушди-ю, уни қидира бошладим. Ниҳоят ўз отамни Шимолий Кавказдан топдим. Отамнинг мендан бошқа иккинчи хотинидан уч фарзанди бор экан. У мен борганда пенсияга чиққан экан. Бироқ ёлғиз, ғарибона яшарди. Уч фарзанди ҳам, ёш хотини ҳам унга қарамай қўйишган экан. Мен унинг шундай ҳаёт кечираётганини кўриб жуда ачиндим. Бироқ у билан кўришганда ўзимда ҳақиқий ота билан ўғил кўришганда пайдо бўладиган чуқур ҳисни, оталик меҳрини сира сезмадим.

У мен катта бўлгунимча ҳамиша онамга пул юбориб турди. Бироқ, пул ота меҳрининг ўрнини босолмас экан. Бу ота менга ота эмасдай, етти ёт бегонадай совуқ кўринди. Ўн олти йил Сахалинда ишлаган, катта ишлари учун Ленин ордени олган бўлса ҳам ота дейишга тилим бормас эди. Ота ўз боласига меҳр қўймагандан кейин болада ҳам отага муҳаббат уйғонмас, пул бериб меҳрни сотиб олиб бўлмас экан. Шунинг учун бемеҳр отанинг олдидан тезроқ кетишга ҳаракат қилдим. Аламзадаликдан ичкилик билан ўзимни овутмоқчи бўлдим. Бемаъни ҳаракатлар қила бошладим.

Бир куни мен ўз отамга чоғиштириб етти ойлик ўғлимни эсладим. Мен-ку шу бемеҳр, бешафқат ота туфайли шундай дарбадар бўлдим, саёқ юрдим, ҳўш, менинг ўғлим ҳам шундай бўлиши керакми? Гарчанд мен отамдан оталик меҳрини кўрмаган бўлсам ҳам дилимда ўғлимга нисбатан ширин бир меҳр уйғонди. Дарров магазинга бориб унга атаб майда-чуйдалар олдим-да, совға қилиб жўнатдим. Кейин мен юборган пул, буюм ҳам худди отам юборган пулдай бола кўнглини овлай олмаслигини сездим. Орадан анча ўтгач, хотиним ўғлимнинг суратини юборди. У жажжи қўлларини кўтариб кулиб турарди. Чидай олмадим. Манманлик, қайсарлик, йигитлик ғурури боламга бўлган меҳрим олдида эриб кетди. Мен хотиним, ўғлим олдига қайтдим.

Ўша кезларда Тошкент зилзиласи тўғрисидаги совуқ хабарлар оламни тутиб кетди. Меҳрибон онам, туғилиб ўсган, мен учун азиз Тошкент эсимга тушди. Дастлабки кезларда хат алоқалари тўхтаб қолгани ҳам мени ортиқ ҳаяжонга солганди. Ахир, бу шаҳарда қанча дўстларим бор, қанча танишларим ўша ерда. Улар нима бўлдийкин? Онамга хат ёзиб, совғалар юбордим. Ниҳоят ундан жавоб келди. Тинч, соғ-саломат экан. Оҳ, шўрлик онам, мен сени қанчалар куйдирмадим, бебош юриб сени не-не кулфатларга солмадим. Ҳатто ичиб келиб, ҳақоратлар қилганим, урмоқчи бўлиб қўл кўтарганларим ҳам эсимда. Ҳа, мен шу муштипар, мени деб бир умр тул ўтган онамга қўл кўтарганман. Шуларни ҳам ёзаверинг.

Одил шундай деди-ю, ўзини тутолмай йиғлаб юборди. Мен унга папирос тутдим. Иккаламиз чекишдик. Ташқарига чиқиб келгунимча ҳам Одил ўз ҳолатини ўзгартирмай, ўйга толиб ўтирарди.

— Ҳўш, ундан кейин нима бўлди? — сўрадим жойимга ўтиргач.

— Хотиним билан Тошкентга кўчиб келдик. Онам билан кўришдик. У ўғлимни кўриб беҳад қувониб кетди. Аммо мен ташвишлардан қутила олмадим. Менинг бемаъни ҳаёт йўлим бир умр юрагимда доғ бўлиб қолганди. У худди ёмон яранинг патосидай ҳамиша азоб берарди. Шуларни ўйлаганда, дўстларимни кўрганда мен ўзимга-ўзим нафрат ўқийман. Нега шундай кўйга тушиб қолдим. Нега саёқ ўсдим. бунга ким айбдор? Мени ташлаб кетган отамми, ёки авайлаб, эркалаб ўстирган онамми, ё бўлмаса ўзим айбдорми? Мен бу саволларга жавоб бера олмайман. Сиз шу гапларни ҳам сира қолдирмай ёзаверинг, яширманг. Кўпчилик менинг устимдан ўз ҳукмини чиқарсин. Шунда менга ҳамиша алам бериб келаётган патослар юрагимдан чиқиб кетади. Эҳтимол бу баъзи ёшларга сабоқ ҳам бўлар. Улар мен юрган йўллардан юришмас, айрим ота-оналар болаларини тирик етим қилиш нималарга олиб келишини ўйлашар, бу йўлдан қайтишар. Шунда ҳамиша менга йўлдош бўлиб орқамдан судралиб юрган азоблардан қутиларман.

Одил гапини тугатди. Ярим кечада бемаҳал келганим учун кечиринг, деб яна узр сўрагач, чиқиб кетди. Мен унинг илтимосини ерда қолдиролмадим. Чунки унинг бу тавбаси ўзига нисбатан менда яхши ҳис уйғотганди. У энди одамдек мулоҳазалар юргаза оладиган, ўтмишга нафратланиб қарайдиган бўлиб қолганди. Шу заҳоти қўлга қалам олдим. Зора бу баъзи ёшларга, ота-оналарга сабоқ бўлса. Зора тирик етимлик нималарга олиб келишини тушуниб олсалар!

Б. ХАЛИЛОВ.

РАССОМ ҲАНДАСИ

Қинғир ишнинг қийиғи...

— Тушунаман, яшиклардаги қисмлар керак, лекин мана бу жониворни безовта қилиб бўладими?

ДРУЖИНАЧИЛАР:
— Безорилик қилишни сенга кўрсатиб қўямиз...

А. Ҳолиқов чизган. расмлар.

ЯЛПИЗ

ШИНГИЛ ҲИКОЯ

Одатдагидек ариқ ёқалаб ёлғиз ўзим борардим. Димоғимга ёқимли бир ҳид урилди. Ён-веримга қарадим. Ариқ лабида нам тупроқдан ниш уриб чиққан кўм-кўк ялпизлар қуёшга талпиниб турарди. Кўкатлар устига чўккалаб ялпизларга тикилганимча хаёлга чўмдим...

Ҳар баҳор, ялпиз ниш уриб, кўкка интилганда онам: «Бу баҳор элчиси, ялпиз ердан бош кўтардими, кўклам келибди деявергин» дердилар.

Онам ялпиз юзинқ кўришлари билан дарров қўни-қўшниларни йиғиб нон ясашга уннардилар. Айвонга бир тўда хотинлар йиғилишиб, ҳар хил қўшиқлар айтишиб, ёшлик чоғларини эслашиб ўтирардилар. Улар бир неча дона ялпизни юз-кўзларига суртиб, «кўрганимиз рост бўлсин айланай» деб қўйишарди.

Онам тандирнинг яллиғидан юзлари қизарган, енгларини куйдириб олиб, нон ёпиш билан овора бўларди. Аҳён-аҳён уларнинг гапларига луқма ташлаб, хандон солиб кулиб қўярди. Бир пасда нон ҳам пишиб, ҳовлида иссиқ ноннинг ҳиди анқиб қоларди...

...Кафтларим орасидаги ялпизни димоғимга яқин келтириб узоқ ҳидладим. Худди онам эшикдан бир қисм ялпиз кўтариб келаётгандай, айвонда ўз тенгқурлари билан нон ясаётгандай, яна ҳовлида иссиқ ялпизли нон ҳиди гуркираб кетгандай туюлди.

Ҳар йили, ҳар баҳор шу гўзаллик такрорланади. Аммо... Аччиқ ёш томчилари кафтларим орасига сингиб кетди. Аста ўрнимдан туриб, бир-икки қадам юрдим, бироқ яшнаб турган ялпизларни ташлаб кетолмадим. Орқамга қайтиб, рўмолимни тўлдириб ялпиз тердим-да, онам қабри томон йўл олдим.

МАЪСУДА ЮСУФЖОНОВА.

СПОРТ ХАБАРЛАРИ

МАҒЛУБИЯТДАН ҚУТИЛИБ ҚОЛИШДИ

СССР терма командаси ўтган куни Гетеборг шаҳрида Швеция футболчилари билан халқаро ўртоқлик учрашуви ўтказди. Совет футболчилари сафида учта янги ўйинчи ўйнади. Булар дарвозабон Ю. Дегтеров, ҳимоячи В. Басалаев, ҳужумчи М. Гершковичлардир.

Мезбонлар дарвозасига биринчи тўпни ўйиннинг 6-минутида М. Гершкович киритди. Лекин Швеция футболчилари ҳисобни тенглаштирибгина қолмай, балки олдинга ҳам ўтиб олдилар. Учрашувнинг сўнгги минутида М. Хурцилава штраф тўпидан моҳирона фойдаланиб, командасини мағлубиятдан сақлаб қолди.

Швеция — СССР футболчилари ўртасидаги халқаро учрашув 2:2 ҳисобида дуранг бўлиб тугади.

«УМИД»ДАН УМИДВОРМИЗ

ВЛКСМ Марказий Комитетининг «Умид» соврини учун саралаш мусобақалари бошланди. Ёшлар ўртасида ўтказилаётган Бутуниттифоқ мусобақаларида республикамиз футболчилари ҳам қатнашмоқда. Ўзбекистон командаси группада Қозоғистон ва Украина коллективлари билан ягона йўлланма учун куч синашади.

Ўзбек футболчилари «Умид»дан умидвор эканликларини намойиш қилиб, Қозоғистон терма командасини 4:1 ҳисобида енгди. Галдаги ўйин украин футболчилари билан бўлади.

ЭЛЬВИРАНИНГ БРОНЗА МЕДАЛИ

Горький шаҳрида спорт гимнастикаси бўйича қизлар ўртасида мамлакат биринчилиги мусобақалари бўлди. Бунда тошкентлик спортчи Эльвира Саади фахрли учинчи ўринни эгаллаб, бронза медали эгаси бўлди.

АВГУСТ МУСОБАҚАЛАРГА БОЙ

Бу ойда енгил ва оғир атлетика, бокс, шахмат, велоспорт, қўл тўпи, волейбол, шахмат-шашка, қиличбозлик, теннис, эркин ва классик кураш, шунингдек бошқа бир неча спорт турлари бўйича шаҳар, область ва республика биринчиликлари бўлади. Айрим турлар бўйича терма командамиз кўнгилли спорт жамиятлари Марказий Советиби биринчиликларида, СССР чемпионатларида куч синашади.

Бир сўз билан айтганда август ойи спорт мусобақаларига бой ой.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

9.55 — Кўрсатишлар программаси.

Ўзбек тилида: 10.00 — Шанба, нонуштадан сўнг (музикали дам олиш программаси). 10.40 — Концерт, 11.30 — Кузнинг сўнгги ойи (бадиий фильм, рус тилида). 12.50 — Кўрсатишлар программаси ва эълонлар.

13.00 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

18.55 — Кўрсатишлар программаси, 19.00 — Телеянгиликлар (рус тилида).

Ўзбек тилида: 19.10 — Қўғирчоқлар телевизион театри, 19.30 — Киносаёҳатлар альманахи, 19.50 — Телеянгиликлар, 20.05 — Оталар сўзи — ақлнинг кўзи, 20.55 — Кўрсатишлар программаси.

21.00 дан — Москва кўрсатади.

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

17.10 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КУРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 21.00 — Шанба, нонуштадан сўнг (такрорий эшиттириш). 21.40 — Концерт, 22.20 — У замонлар ўтиб кетган (бадиий фильм).

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

18.00 дан — Душанба телестудиясининг эшиттиришлари.

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 2/VIII да Ўғил уйлантириш, 3/VIII да Ёшликда берган кўнгил, 4/VIII да Навоий Астрободда, 5/VIII да Тошболта ошиқ.

КИНО

Унутилмас — САНЪАТ САРОЙИ (кундуз ва кечқурун).

Антигона — «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Изланиш — «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

ЁЗГИ БИНОДА

Жунгли — «ФЕСТИВАЛЬ».

Деразангни қоққанида ёмғиру шамол — «ХИВА».

Кўпорувчилар — НАВОИЙ номли.

ЎЗБЕКИСТОНДА, ПОКИСТОН МАДАНИЯТИ КУНЛАРИ

ФАҚАТ САНЪАТ САРОЙИДА 7 августдан бошлаб Покистон бадиий фильми «БАДНОМ» (Саодат Ҳасан Минто ҳикояси асосида) НАМОЙИШ ҚИЛИНАДИ «МОНТАНА — ФИЛМС» студияси маҳсулоти

Кинорежиссёр — Иқбол ШАҲЗОД.

Композитор — ДИБУ.

Бош ролларда — НИМУ, ЭЪЗОЗ ҲАБИЛА.

Фильм диктор таржимаси билан кўрсатилади.

Коллектив бўлиб кўриш учун заявкалар қабул қилинади.

Справкалар учун телефонлар: 4-21-74, 4-20-34.

«УЗЭЛЕКТРОМОНТАЖ» МАХСУС ТРЕСТИНИНГ «ЭЛЕКТРОМОНТАЖ-1 ТОШКЕНТ МОНТАЖ БОШҚАРМАСИ

монтажчи-электромонтёрлар, кабел ётқизишга ишчилар, электромонтажчи, касбига ўқиб чиқувчилар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Куйбишев район, Черкасская кўчаси, 26 уй, кадрлар бўлими (3, 13 трамвай, 28, 50, 86 автобусларнинг «7 почта» бекати, 1, 2, 4, 20, 22, 41, 74, 78, 47 автобусларнинг «Салор» бекати.

4-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИНИНГ ИШЛАБ ЧИҚАРИШ. ТЕХНОЛОГИК КОМПЛЕКТАЦИЯСИ БОШҚАРМАСИГА

планлаштириш бўлими бошлиғи, комплектация бошлиғи; қурувчи инженерлар, экономистлар, механиклар, омборчилар, секретарь-машинистка, юк ташувчи ишчилар

КЕРАК

Мурожаат учун адрес: Тошкент шаҳар, Файзулла Хўжаев кўчаси, 2-уй (13-трамвай, 4-автобуснинг «Электрокабель» бекати).

АЛИШЕР НАВОИЙ НОМЛИ ДАВЛАТ АКАДЕМИК КАТТА ТЕАТРИНИНГ 1968—69 ЙИЛГИ МАВСУМИ 3 АВГУСТДА М. Ашрафийнинг «ДИЛОРОМ» ОПЕРАСИ БИЛАН ОЧИЛАДИ

Спектакль кеч соат 7 яримда бошланади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри.

ИНДЕКС — 6469. Р. 02673. № 1919.